Giesbers
ontwikkelen en bouwen

Memo: toelichting op artikel 2.3 punt h, i en j
d.d. 20-4-2017

Artikel 2.3. Planologische voorschriften en stedenbouwkundige voorschriften bouwverordening

h. overige gegevens en bescheiden welke samenhangen met een eventueel benodigde toetsing aan een bestemmingsplan, beheersverordening dan wel een besluit als bedoeld in artikel 4.1, derde lid, of 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening;
De omgevingsvergunning wordt getoetst onder de combinatieregeling. De omgevingsvergunning zal getoetst worden aan het concept bestemmingsplan. Deze zal door de heer J. Baas (projectmanager Gemeente Breda) intern verstrekt worden.

i. indien dat is voorgeschreven in het bestemmingsplan: een rapport waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord in voldoende mate is vastgesteld;
Als bijlage aan het bestemmingsplan zijn de reeds uitgevoerde onderzoeken naar archeologie opgenomen, hieruit blijkt dat voor de 24 nieuwbouwwoningen Gertrudisoord er geen nader archeologisch onderzoek benodigd is.

Het gaat om de volgende rapporten en selectiebesluiten, welke als bijlage aan deze memo zijn toegevoegd.

- rapport-inventariserend veldonderzoek gertrudisoord fase 1-januari 2010-baac
- rapport-- inventariserend veldonderzoek gertrudisoord fase 2-december 2010-baac
- selectiebesluit-archeologie fase 1 gertrudisoord-201003-gemeente breda
- selectiebesluit-archeologie fase 2 gertrudisoord-201025-gemeente breda

j. gegevens en bescheiden welke samenhangen met een eventueel benodigde toetsing aan een exploitatieplan.
Er is op 5 april 2017 een Anterieure Overeenkomst gesloten tussen Gemeente Breda en Giesbers. Hierin zijn de projectafspraken alsmede de exploitatieonderdelen in opgenomen. Deze overeenkomst is in het bezit van Gemeente Breda en is, indien nodig, op te vragen bij de heer J. Baas (projectmanager Gemeente Breda).

Gemeente Breda

Bijlage 43 bij besluit
2017/1107-V1

V&V

BAAC
ONDERZOEKS- EN ADVIESBUREAU

Breda-Prinsenbeek
Plangebied Gertrudisoord

Inventariserend Veldonderzoek door middel van een proefsleuf, fase I (BR-247-09)

BAAC rapport A-09.0277 januari 2010

Archeologische Rapporten Breda 109

Auteur:

F. van Nuenen

Status:
Definitief

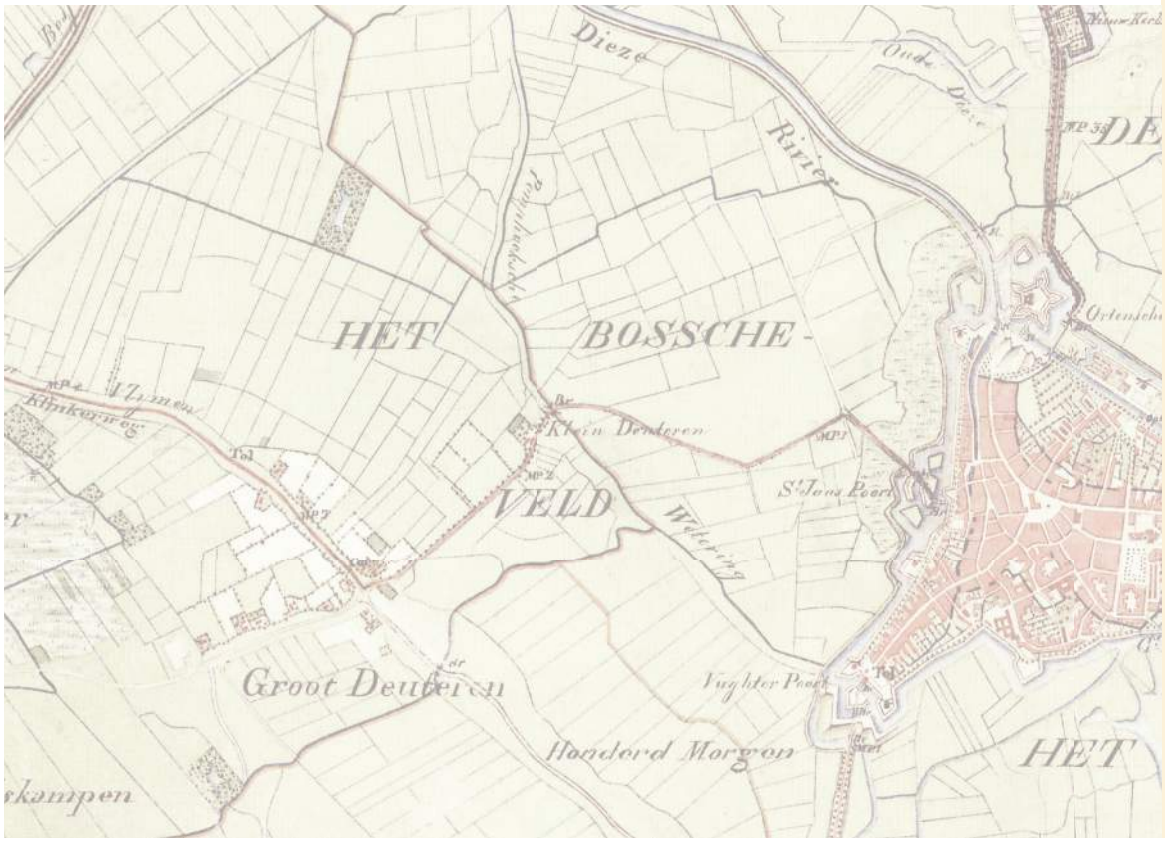

Colofon

ISSN:	1873-9350
Redactie:	J. de Winter
Teksten:	F. van Nuenen
Afbeeldingen:	R. Sperwer
Veldwerk:	F. van Nuenen
	J. van der Weerden
Vondstdeterminatie:	F. van Nuenen
Opdrachtgever:	Woningcorporatie Laurentius
Bevoegde overheid:	Gemeente Breda
Uitvoering:	BAAC bv
Copyright:	Gemeente Breda / BAAC bv 's-Hertogenbosch

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Breda en/of BAAC bv 's-Hertogenbosch en/of Woningcorporatie Laurentius.

BAAC bv
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 613 62 19
Fax.: (073) 614 98 77
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax.: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

1 ■ Inleiding 7
1.1Algemeen 7
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied 7
1.3 Leeswijzer 8
1.4 Administratieve gegevens 8

2 ■ Achtergrond 9
2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond 9
2.2 Archeologische achtergrond 10
2.3 Historische achtergrond 10
2.4 Archeologische verwachting 11

3 ■ Onderzoeksvragen 13

4 ■ Werkwijze 15

5 ■ Resultaten 17
5.1 Bodemopbouw 17
5.2 Grondsporen 18
5.3 Vondsten 21
5.4 Interpretatie 21

6 ■ Beantwoording van de onderzoeksvragen 23

7 ■ Waardering en aanbeveling 25
7.1 Waardering 25
7.2 Aanbeveling 26

8 ■ Samenvatting en conclusie 27

9 ■ Literatuur 29

Bijlagen
Bijlage 1. Overzicht van geologische en archeologische perioden
Bijlage 2. Sporenlijst
Bijlage 3. Structurenlijst
Bijlage 4. Vondstenlijst

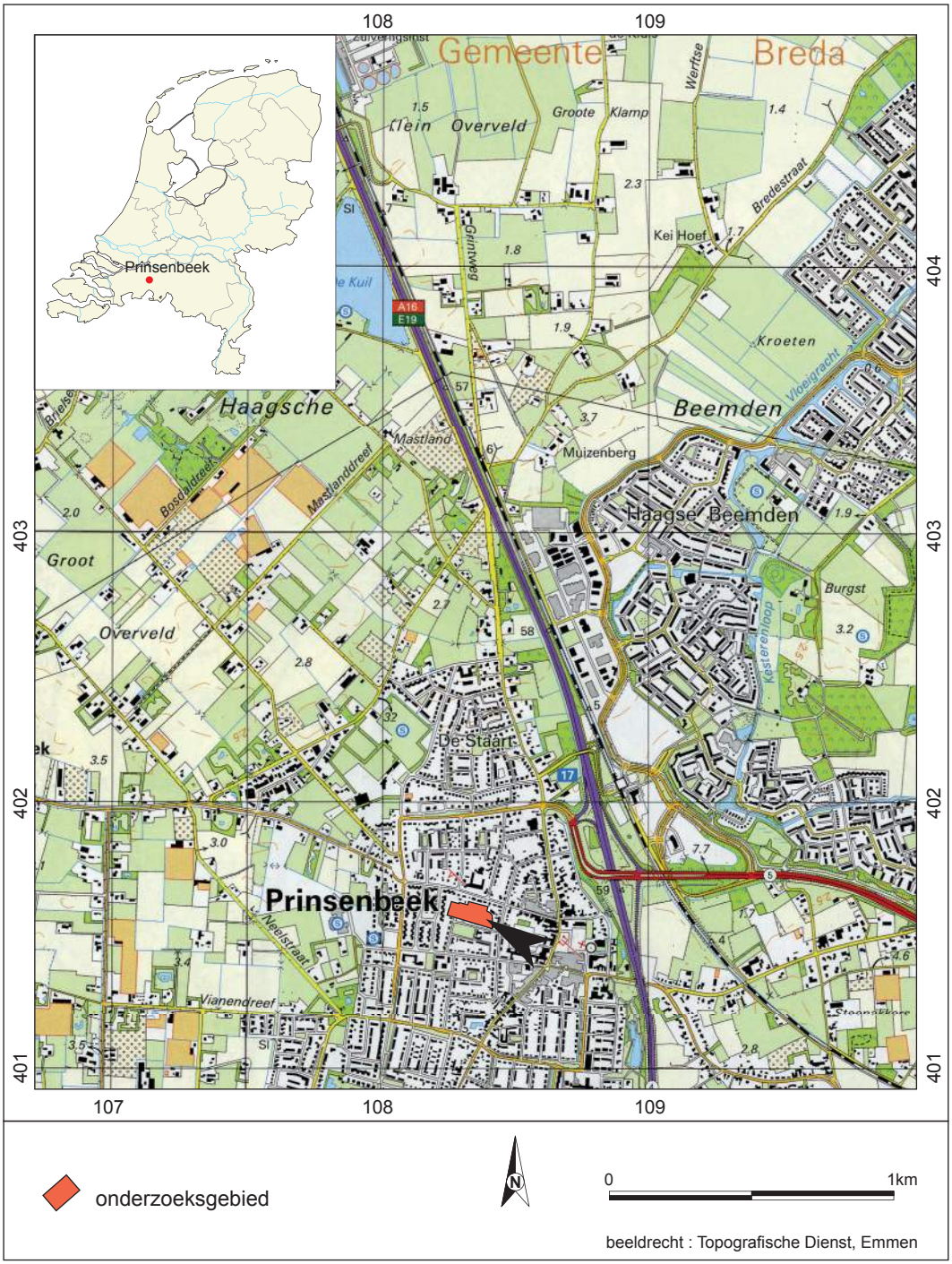
108
109
Gemeente
Breda
Klein
Overveld
Groote
Klamp
Werftse
Bredestraat
Kei Hoef
Grintweg
A16
E19
Kroeten
Vloergracht
Haagsche
Beemden
Mastland
Mastlanddreef
Muizenberg
Haagse Beemden
Bosdaldreek
Groot
Overveld
Burgst
Kesterenloop
De Staart
Prinsenbeek
Neelstraat
Vianendreef
Prinsenbeek
401
402
403
404
107
108
109
onderzoeksgebied
N
0
1km
beeldrecht : Topografische Dienst, Emmen

1 Inleiding

Afbeelding 1. Ligging van het onderzoeksgebied.

1.1 Algemeen

In opdracht van Woningcorporatie Laurentius te Breda werd door het Bureau voor Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie (BAAC bv) te 's-Hertogenbosch een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf uitgevoerd op het plangebied Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda. Ter plaatse wordt een woonwijk uit de 50-er jaren van de vorige eeuw in drie fasen gesloopt, waarna vervangende nieuwbouw wordt gepleegd. De geplande nieuwbouw betekent een potentiële bedreiging voor het bodemarchief ter plaatse. Om de waarde van het bodemarchief te kunnen vaststellen is door het Bureau Cultureel Erfgoed van de gemeente Breda (BCE) besloten tot het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven.
De eerste fase van de planvorming betreft het westelijke deel van het plangebied, waarbij één proefsleuf werd aangelegd. Het onderzoek is uitgevoerd op dinsdag 29 september 2009, waarbij de documentatie conform KNA versie 3.1, de richtlijnen van het BCE en de interne richtlijnen van BAAC bv werd gevoerd.[1]
Doel van het inventariserend veldonderzoek is het op een snelle maar betrouwbare wijze verschaffen van inzicht in de aanwezigheid van archeologische relicten in het plangebied.[2] Uiteindelijk doel is tot een waardestelling te komen van de aangetroffen resten op basis van inhoudelijke en fysieke kwaliteit. Dit zal leiden tot een advies over eventueel vervolgonderzoek in het plangebied.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in het westelijk deel van het plangebied Gertrudisoord, in de dorpskern van Prinsenbeek, gemeente Breda. Het terrein is deels bebouwd, deels bestraat en deels ingericht als plantsoen. Het wordt begrensd door de Gertrudisoord en de Julianastraat in het zuiden, de Gertrudisoord in het oosten, door de tuinen van de Kapelstraat in het noorden en door de tuinen van de percelen aan de Kerkewei in het westen.
De proefsleuf ligt parallel aan de tuinen van de percelen aan de Kerkewei.

1 Zie voor de KNA: CCvD (A) 2006; Voor de richtlijnen van het BCE: Peters & Sophie 2009, en voor de interne BAAC procedures: Van Genabeek 2005.
2 Peters & Sophie 2009, 4.

1.3 Leeswijzer

In het onderhavige basisrapport wordt verslag gedaan van dit onderzoek. In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op de geologische, geomorfologische, archeologische en historische achtergronden van het onderzoeksgebied. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een specifieke archeologische verwachting. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de onderzoeksvragen verwoord. In hoofdstuk 4 wordt de archeologische methodiek beschreven. Hoofdstuk 5 is gewijd aan de resultaten van het onderzoek. Hierbij wordt ingegaan op de bodemopbouw, aangetroffen sporen en vondsten, het hoofdstuk wordt afgesloten met een interpretatie. In hoofdstuk 6 volgt de beantwoording van de onderzoeksvragen, gevolgd door een waardering van de vindplaats en een aanbeveling in hoofdstuk 7. Het rapport wordt afgesloten met een samenvatting en conclusie (hoofdstuk 8).

1.4 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Breda
Plaats:	Prinsenbeek
Toponiem:	Gertrudisoord
Datum onderzoek:	29 september 2009
BAAC projectnummer:	A-09.0277
Breda projectcode:	BR-247-09
Coördinaten:	noordwest: 108.264 / 401.621 noordoost: 108.397 / 401.608 zuidwest: 108.251 / 401.567 zuidoost: 108.414 / 401.528
Oppervlakte plangebied:	10283 m²
Oppervlakte onderzoeksgebied:	840 m²
Complextypen:	ontginning
Datering:	nieuwe tijd
OM-nummer:	36842
Soort onderzoek:	IVO-Proefsleuven
Opdrachtgever:	Woningcorporatie Laurentius
Bevoegde Overheid:	Gemeente Breda
Bewaarplaats documentatie en vondsten	momenteel BAAC-kantoor te ’s-Hertogenbosch; worden te zijner tijd overgedragen aan het Archeologische Depot van de gemeente Breda

2 Achtergrond

2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond

Het plangebied ligt op een lage dekzandrug “Grote rug van Overveld”. Direct ten oosten ervan ligt een hoge dekzandrug die in oostelijke richting geleidelijk overgaat in het beekdal van de Bosloop.[3]
Vanwege de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom van Prinsenbeek is het op de bodemkaart en geomorfologische kaart niet gekarteerd. De meest nabij gelegen bodemkundige eenheden zijn laarpodzolgronden en hoge zwarte enkeerdgronden. In geomorfologisch opzicht zijn dat de eenheden 3L5 (dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek) en 2M10 (laaggelegen vlakte van ten dele verspoelde dekzanden). In archeologisch opzicht zijn met name de hoge zwarte enkeerdgronden interessant. Op statistische gronden kan op dit soort bodems een hoge waarde van het bodemarchief verwacht worden.

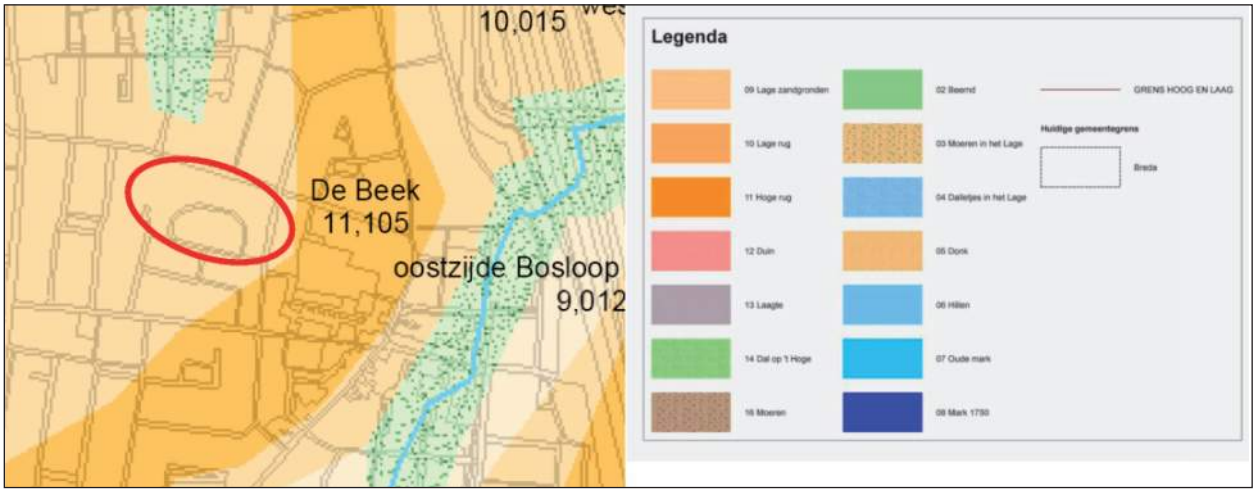

Afbeelding 2. Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied.[4]

3 Leenders 2006.
4 Deze afbeelding is overgenomen uit het PvE, kaartbijlage 6.

2.2 Archeologische achtergrond

Bij grootschalig onderzoek te Breda-West, aan de oostzijde van de rijksweg, kon de nederzettingsdynamiek en het ontstaan van het cultuurlandschap worden bestudeerd.[5] Het is gebleken dat vooral de hoger gelegen en vruchtbare dekzandruggen vanaf de bronstijd tot aan de middeleeuwen intensief bewoond en gebruikt zijn geweest. Vanaf de 9de eeuw na Chr. heeft deze bewoning zich verplaatst naar de randen van de vruchtbare delen van het landschap en zijn gehuchten ontstaan in de buurt van de lager gelegen gebieden.

Uit het plangebied zelf zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. Wel zijn er in de directe omgeving diverse onderzoeken uitgevoerd. In de kern van Prinsenbeek is op de hoek van de Beeksestraat en Velsgoed, in het kader van nieuwbouw, een proefsleuvenonderzoek en een archeologische begeleiding uitgevoerd (BR-130-06, Archis-code 18694 en 19741).[6] Bij het inventariserend veldonderzoek werd vastgesteld dat het grootste gedeelte van het bouwterrein was verstoord. Het meest opmerkelijke spoor was een forse sloot met een afgeronde haakse bocht. Bij de archeologische begeleiding van de aanleg van de bouwput werd een stenen waterput gedocumenteerd die op basis van de vondsten in de vulling een jonge (20ste eeuwse) datering kreeg. Daaronder was nog het onderste gedeelte van een plaggenput aanwezig, die op een houten karrenwiel was gefundeerd. Door het ontbreken van vondsten kon deze plaggenput niet gedateerd worden. Deze locatie ligt circa 400 meter ten noordoosten van het plangebied.
Circa 700 meter ten zuidoosten ervan werd een archeologische begeleiding uitgevoerd bij de herinrichting van het park Overbos, tussen de Rijksweg A16 en de kom van Prinsenbeek (BR-106-06, Archis-code 24277).[7] De belangrijkste vindplaats betrof een deel van een boerenerf uit de 12de eeuw na Chr. Hiervan werd onder andere een deel van een huisplattegrond aangetroffen. Tevens konden enkele bijgebouwtjes in de vorm van spiekers worden vastgesteld. De overige vindplaatsen konden door gebrek aan vondstmateriaal niet worden gedateerd.

2.3 Historische achtergrond

Het onderzoeksgebied Gertrudisoord ligt in het gesloten akkercomplex De Beek, waarbij de bewoning rond 1840 zich vooral langs de randen van de akkers concentreerde. Voor het onderzoeksgebied is rond die periode geen bewoning bekend, wel lagen er meerdere gehuchten in de nabijheid. Ten oosten lag het gehucht De Beek, ten noordwesten het gehucht Begin Brielse Dreef en ten zuidwesten het gehucht Tuintjes. Op de Gertrudisoord en Julianalaan wordt de Gertrudishegge geprojecteerd. Deze hegge geeft de locatie aan van het wandelpad van de heilige Gertrudis van de Sint Gertrudiskapel op Overveld naar de Gertrudiskapel op de Beek. De oorsprong van dit verhaal van 19de eeuwse volksdevotie is niet duidelijk.
Verschillende wegen rondom het onderzoeksgebied kunnen geassocieerd worden met uitvalswegen naar de heidegebieden in de omgeving. In 1650 lag het heidegebied Beekse Heide ten westen van het onderzoeksgebied, waarvan

5 Koot & Berkvens 2004; Kranendonk et al. 2006.
6 De Winter 2006 (IVO-P); Van Nuenen 2008a (AB).
7 Van Nuenen 2008b.

delen pas in de 18de en 19de eeuw zijn ontgonnen.
Lange tijd daarna nog bleef het gebied in gebruik als bouwland. De huidige bebouwing dateert van eind jaren 50 van de vorige eeuw.

2.4 Archeologische verwachting

Op grond van het bovenstaande kan voor het plangebied een middelhoge tot hoge archeologische verwachting worden geformuleerd. Dit is voornamelijk gebaseerd op de aanwezigheid van een (lage) dekzandrug in combinatie met een hoge zwarte enkeerdgrond. Er is mogelijk een akkerlaag aanwezig die eventueel aanwezige sporen heeft afgedekt, waardoor bewoningssporen verwacht kunnen worden van het paleolithicum tot de late middeleeuwen / nieuwe tijd. Op grond van de bestaande gegevens kan deze verwachting echter niet nader worden gespecificeerd.

3 Onderzoeksvragen

Het onderzoek wordt ingekaderd in het op basis van het grootschalig onderzoek in Breda-West gevormde beeld van de ontwikkeling van de landelijke bewoning. In het kort is het achterliggend doel van dit onderzoek het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

Voor het huidige onderzoek beperken we ons echter tot de gebiedsgerichte vraagstellingen:

- Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit (het neolithicum) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd?
- Is er bebouwing aanwezig geweest?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit, van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Bij het onderzoek worden de onderzoeksvragen, die gerelateerd zijn aan de Lokale Onderzoeks Agenda Breda, richtinggevend gesteld.[8]

8 Gezien de geringe resultaten van het onderhavige onderzoek wordt hier niet nader op de LOAB ingegaan.; zie hiervoor het PvE, p. 7 e.v.

4 Werkwijze

De eerste fase van het onderzoek betreft een proefsleuf van 45 x 4 meter, die aan de westzijde van het onderzoeksgebied was gepland. Deze sleuf was oorspronkelijk gepland in de ongestoorde zone vóór de gesloopte huizen. Vanwege de aanwezigheid van meerdere kabels en leidingen, die gehandhaafd moesten blijven, werd de proefsleuf iets in westelijke richting verschoven.

Er werd één vlak aangelegd op circa 70 cm onder het maaiveld met een kraan met gladde bak. Dit vlak werd aangelegd in de top van de C-horizont, voor zover deze niet door vergravingen was verstoord. Het vlak werd gefotografeerd, getekend (schaal 1:50) en beschreven. Zowel het vlak als het maaiveld werden om de vijf meter gewaterpast.
De vlaktekening werd gekoppeld aan twee buiten de proefsleuf geplaatste piketten, die door een erkende landmeter werden ingemeten in het RD-coördinatennet.

De bodemopbouw werd bestudeerd in drie kolommen (1A, 1B en 1C) van het oostprofiel van de werkput. Hierbij werden kolommen ter breedte van één meter schoongemaakt, gefotografeerd, getekend (schaal 1:20) en beschreven. De kolommen waren op regelmatige afstanden verdeeld over het lengteprofiel van de werkput, waarbij in kolom 1A greppel C1 en in kolom 1C greppel C2 in relatie tot de bodemopbouw bestudeerd konden worden.

Afbeelding 3. Opname van het onderzoeksgebied bij het begin van de werkzaamheden.

5 Resultaten

5.1 Bodemopbouw

Hoewel de drie gedocumenteerde profielkolommen een verschillende bodemopbouw tonen zijn er toch enkele overeenkomsten aan te wijzen. Zo is de bovenste laag steeds recent verstoord. In kolom 1B reikt deze zelfs tot in de C-horizont.
De C-horizont bestaat voor zover herkenbaar uit lichtbruin geel matig fijn zand waarin veel bioturbatiesporen aanwezig zijn. Ook in het vlak tekenen deze zich als bruingrijs gevlekte boomwortels af. Alleen in profielkolom 1A is een bodemvorming ten gevolge van een (natuurlijke) depressie aanwezig. De C-horizont in de directe nabijheid hiervan wijkt echter niet af van de rest van de werkput.

Afbeelding 4. Opname van profielkolom 1C, foto richting het oosten.

In profielkolom 1C is de standaard bodemopbouw gedocumenteerd die voor dit gedeelte van het onderzoeksgebied veralgemeniseerd kan worden. Deze bodemopbouw ligt in een voormalig plantsoen waar waarschijnlijk geen verstoringen hebben plaatsgevonden.

Van boven naar beneden zijn hierin de volgende bodemlagen te zien.

Laag 1: recent verstoorde laag
Laag 2: donkergrijs humeus zand met onderin houtskoolspikkels (A1-horizont, oude akkerlaag 1)
Laag 3: zwart – donkergrijs sterk humeus zand (A2-horizont, oude akkerlaag 2; in de laag ligt ook greppel context C2 met een niet van de akkerlaag te onderscheiden vulling)
Laag 4: spitsporen (verspitte heidebodem)
Laag 5: lichtbruingeel matig fijn zand (C-horizont).

De vulling van de spitsporen duidt op een verspitte heidepodzol. Aan de hand van de sterk humeuze vulling van laag 3 kan hier een nat heidegebied verondersteld worden.

5.2 Grondsporen

Er werden in totaal zes contextnummers uitgedeeld. Hiertoe behoren vier greppels (C1, C2, C3 en C5), een recente kuil (C4) en een aantal banen met spitsporen (C6).
De greppels konden herleid worden tot twee structuren, GR01, greppels C1 in het zuiden en GR02, greppels C2, C3 en C5 in het noorden van de proefsleuf.
In het hiernavolgende worden eerst de waarnemingen in het vlak beschreven, waarna de greppelstructuren aan de orde komen. Recente ingraving C4 wordt niet nader besproken.
Er werden geen sporen van menselijke bewoning aangetroffen.

Waarnemingen in het vlak

In het vlak van de werkput was een grote mate van verstoring aanwezig die aan de sloop van de woningen kan worden toegeschreven. Dit betrof voornamelijk het midden van de werkput, tussen 10 en 36 meter van het zuidelijk begin. Deze verstoringen waren herkenbaar aan de door een getande bak veroorzaakte ingravingen. Vondstnummer 2 werd bij het aanleggen van dit gedeelte van de werkput geborgen, en moet als een verspitte vondst gezien worden. Kolom 1B is in deze zone opgenomen en toont de verstoringsdiepte tot in de top van de C-horizont.
Aan de zuidzijde van de werkput was een mogelijk natuurlijke depressie aanwezig (context C5). In het vlak was door enkele verstoringen geen duidelijke waarneming mogelijk. Aan de zuidzijde ervan was nog een donkergrijs-zwarte venige bodemvorming aanwezig. Profielkolom 1A werd hierin aangelegd. Bij nader onderzoek bleek deze depressie nog maar enkele centimeters diep te zijn. Greppel C1 was gelegen op de zuidelijke randzone van deze mogelijke depressie. Vondstnummer 1 kan mogelijk met deze depressie geassocieerd worden. Het aangetroffen fragment aardewerk kon slechts globaal in de 18de – 19de eeuw gedateerd worden. Door verspitting van de bovenzijde van deze depressie is deze toeschrijving echter niet zeker.

Afbeelding 5. Alle sporenkaart van werkput 1.

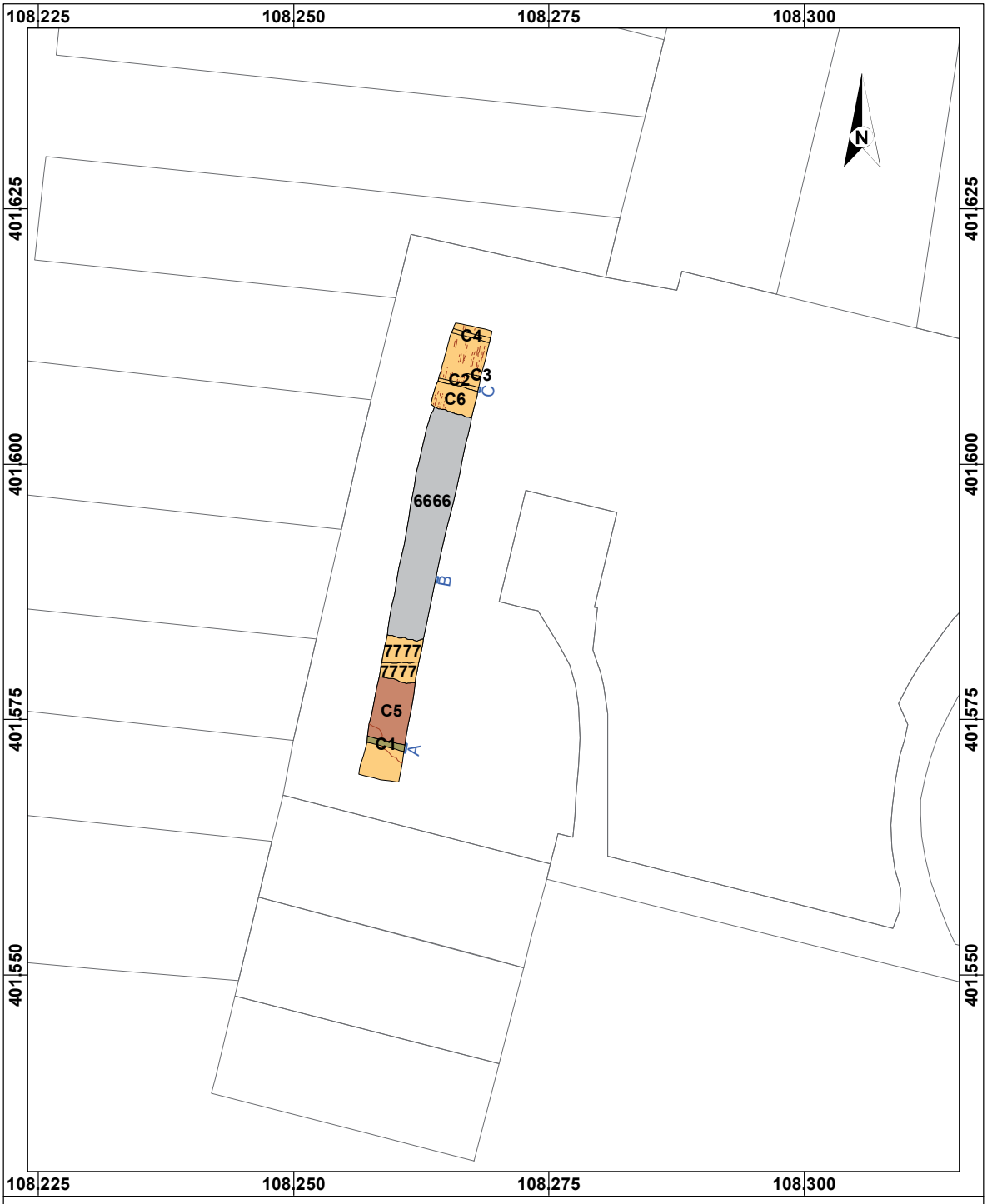

PRINSENBEEK, Gertrudisoord

Puttenplan en sporenkaart

0 6 12 18 24 m

C-horizont
C1
C5
recente verstoring
zone met spitsporen
profielen

BAAC

Het noordelijk deel van de werkput werd gedomineerd door een drietal greppels (C2, C3 en C5) die hierna besproken worden. In de top van de C-horizont waren meerdere lange smalle banen van spitsporen herkenbaar (context C6). Deze hadden een donkergrijze – donkerbruine - lichtgrijze zandige vulling, die als het restant van een heidepodzol kan worden gezien. Deze banen waren zowel in de lengterichting als in de dwarsrichting van de proefsleuf georiënteerd. Profielkolom 1C werd in dit deel gedocumenteerd.
Duidelijk is dat het hier om late heideontginningen gaat.

Afbeelding 6. Opname van het noordelijk deel van de werkput.

Greppelsstructuren

GR01: greppel context C1
Deze oost – west georiënteerde greppel heeft een breedte van circa 50 cm en een grijze humeuze vulling. In profielkolom 1A is duidelijk dat deze vulling identiek is aan de erboven gelegen laag. In de vulling waren een fragment van een dakpan, een sintel en een wandfragment witbakkend aardewerk aanwezig (vondstnummer 2). Het fragment aardewerk moet mogelijk in de 18de – 19de eeuw gedateerd worden en betreft hoogstwaarschijnlijk opspit, gezien de aanwezigheid van het jongere fragment dakpan. Op basis hiervan wordt aan deze greppel een jonge datering toegekend.

GR02: greppels contexten C2, C3 en C5
Onder deze structuur werden een drietal oost – west georiënteerde greppels in het noordelijk deel van de werkput gedocumenteerd. Alle greppels hadden een identieke donkergrijze humeuze vulling en een maximale diepte van 5 tot 10 cm. In kolom 1C werd context C2 in samenhang met de bodemopbouw gedocumenteerd. De greppel had hier een diepte van circa 10 cm en een gelijke

vulling als de bodemvorming boven de C-horizont. Duidelijk zijn hierin ook de spitsporen herkenbaar.
Mogelijk werden deze greppels gegraven om een nat heidegebied te ontwateren, waarna het gebied als akker in gebruik kon worden genomen. Hierop wijzen ook de spitsporen op deze locatie en de akkerlaag boven greppel C2.

5.3 Vondsten

Er werden in totaal drie vondstnummers uitgedeeld.
Vondstnummer 1, bij aanleg van het vlak op circa 2 meter, bevat één fragment onbewerkte vuursteen, herkenbaar als een maaseitje, en één wandfragment rood geglazuurd aardewerk, dat sterk verweerd is; dit kan in de 18de -19de eeuw gedateerd worden.
Vondstnummer 2, uit context C1, bevat één sintel, één fragment van een dakpan, één enigszins verweerd randfragment witbakkend aardewerk met een groen glazuur met een 18de eeuwse datering.
Vondstnummer 3, bij aanleg van het vlak bij 35 meter, in de verstoorde zone, bevat één wandfragment grijsbakkend aardewerk met een datering in 13de – 15de eeuw. Dit fragment aardwerk moet als opspit beschouwd worden gezien de ligging in een verstoorde context. Mogelijk is het met de bemesting van het akkergebied aangevoerd, maar het kan ook duiden op (weliswaar verstoorde) bewoning uit de periode in de nabijheid.

5.4 Interpretatie

Het onderzoek door middel van een proefsleuf heeft duidelijk gemaakt dat het onderzoeksgebied oorspronkelijk een tamelijk laag gelegen gebied was. Zowel de resten van een natuurlijk depressie in het zuidelijk deel van de proefsleuf als de aanwezigheid van resten van een heidepodzol in de spitsporen in het noordelijk deel van de proefsleuf wijzen in deze richting. Door de diepe verstoring ten gevolge van de sloop van de woningen in het middendeel is de onderlinge samenhang niet meer vast te stellen. Onduidelijk is ook tot hoever in de omgeving dit soort bodems verwacht kunnen worden.

In het noordelijk deel van de proefsleuf wijzen de daar aanwezige greppels erop dat dit nat heidegebied eerst werd ontwaterd. De spitsporen geven aan dat het daarna als akker in gebruik is genomen. Omtrent de datering van deze activiteiten zijn geen aanwijzingen gevonden. Hoewel de oudste vondst een fragment van 13de – 15de eeuws aardewerk betreft moet deze als opspit beschouwd worden en geeft geen indicatie voor het begin van de beakkering. Ook de vondsten uit latere eeuwen zijn door de recent gesloopte bewoning uit hun verband geraakt en hebben geen daterende waarde meer. Op historische gronden lijkt een begin van de ontginning in de loop van de 19de eeuw aannemelijk.

6 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
Bij het inventariserend onderzoek door middel van een proefsleuf werden geen sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aangetroffen.

Zijn er sporen uit (het neolithicum) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
Ook uit deze bewoningsperioden zijn geen sporen aangetroffen.

Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
Omtrent het gebruik van het gebied in de middeleeuwen zijn geen aanwijzingen aangetroffen. De enige vondst die aan deze periode is gerelateerd, een fragment van grijsbakkend aardewerk met een laatmiddeleeuwse datering, moet gezien de context als opspit *beschouwd worden.*

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
In het uiterste noordelijke deel van de proefsleuf werden spitsporen aangetroffen die wijzen op het ontginnen van een oorspronkelijk nat gebied. Mogelijk betreft het hier een nat heidegebied, gezien de resten van een heidepodzol in de vulling van deze spitsporen. Het donkergrijs-donkerbruin-lichtgrijze zand wijst in deze richting. Enkele greppels in dit deel van de proefsleuf wijzen erop dat dit gedeelte van het onderzoeksgebied eerst is ontwaterd alvorens de ontginning werd begonnen.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd?
Er werden geen aanwijzingen voor activiteiten in de Spaanse tijd aangetroffen.

Is er bebouwing aanwezig geweest?
De recente verstoring over grote delen van de proefsleuf is het gevolg van de sloop van de woningen uit de 50-er jaren, maar van deze bebouwing werden geen sporen meer aangetroffen.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
Nee, er zijn geen andere bewoningssporen aangetroffen.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit, van de aangetroffen sporen?
Zie de vraag omtrent ontginningssporen.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?
De waarde van de aangetroffen sporen moet als gering worden ingeschat. In Breda-West zijn sporen die wijzen op het ontginnen van een oorspronkelijk nat heidegebied niet ongewoon.

7 Waardering en aanbeveling

7.1 Waardering

Conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) dient het rapport een waardering van de vindplaats te bevatten, waarna een selectieadvies geformuleerd moet worden.[9]

Het proces van waarderen vindt in een aantal stappen plaats.
1. Waardering op basis van belevingsaspecten (schoonheid en herinneringswaarde)
2. Waardering op basis van fysieke kwaliteiten (gaafheid en conservering)
3. Waardering op basis van inhoudelijke kwaliteiten (zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarden en representativiteit).

Bij een score van 5 of meer op de fysieke kwaliteit is een vindplaats behoudenswaardig. Bij een lagere score moet naar de inhoudelijke kwaliteit gekeken worden. Wordt een van de criteria hierop "hoog" gescoord, dan is de vindplaats alsnog behoudenswaardig.

Als vindplaats in het onderhavige onderzoek kunnen de ontginningsactiviteiten in het noordelijk deel van de proefsleuf worden aangemerkt. De aangetroffen resten van deze activiteiten bestaan uit een drietal (ontwaterings-)greppels (greppelsysteem GR02, bestaande uit de contexten C2, C3 en C5) en spitsporen (context C6).
Zie tabel 1 voor een waardering van de vindplaats.

Tabel 1. Waarderingstabel voor de aangetroffen vindplaats.

Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1
	Conservering			1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	N.v.t.		

9 KNA: Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie 2006, VS06 (waarderen) en VS07 (selectieadvies).

Toelichting op de waarderingstabel

1. Belevingsaspecten
De belevingsaspecten, schoonheid en herinneringswaarde, hebben betrekking op zichtbare monumenten en worden hier niet gescoord.

2. Fysieke kwaliteit
Beide criteria voor fysieke kwaliteit, gaafheid en conservering, moeten laag gescoord worden. Grote delen van de proefsleuf waren tot in de top van de C-horizont verstoord. Waar deze verstoring minder diep reikte was toch de conservering van de sporen nog gering. Ten gevolge van de lage grondwaterstand waren ook de conserveringsomstandigheden voor organisch materiaal gering.
Op basis van deze lage score moet de vindplaats als niet behoudenswaardig worden beschouwd. Van belang is hierbij de score voor inhoudelijke kwaliteit om tot een uiteindelijke waardering te kunnen komen.

3. Inhoudelijke kwaliteit
Drie criteria voor inhoudelijke kwaliteit, zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde, worden laag gescoord. Het aantreffen van ontginningssporen met een relatief jonge datering, is op de Brabantse zandgronden geen zeldzaamheid; dit geldt ook voor Breda-West. Daardoor is ook de informatiewaarde gering, terwijl door de hoge mate van verstoring van het onderzoeksgebied de ensemblewaarde vooralsnog laag moet worden gescoord. Enig voorbehoud moet hier gemaakt worden voor de rest van het plangebied. Door de geringe omvang van de proefsleuf, waarbij alleen het westelijk deel van het plangebied is onderzocht, zijn de implicaties van de resultaten voor een wijdere omgeving gering.
Representativiteit wordt niet gescoord.

7.2 Aanbeveling

Op grond van bovenstaande waardering, met een lage score voor fysieke kwaliteit en het ontbreken van een hoge score voor inhoudelijke kwaliteit, dient de vindplaats als niet behoudenswaardig te worden aangemerkt. Dit betekent dat er geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. Met nadruk dient hier erop gewezen te worden dat dit slechts een selectieadvies op basis van het huidige onderzoek betreft. Dit betekent dat nog niet met verstorende grondwerkzaamheden kan worden begonnen. Slechts het door de bevoegde overheid te nemen selectiebesluit bezit rechtsgeldigheid in deze.
Met nadruk zij er hier nogmaals op gewezen dat dit alleen voor het onderhavige onderzoeksgebied geldt. Voor de toekomstige fasen van het plangebied heeft dit geen implicaties.

8 Samenvatting en conclusie

In opdracht van Woningcorporatie Laurentius werd door BAAC bv in het plangebied Gertrudisoord in Prinsenbeek, gemeente Breda, een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf uitgevoerd. De geplande nieuwbouw na sloop van een aantal woningen betekende een potentiële bedreiging voor het bodemarchief. Om een verantwoorde beoordeling van de waarde van het bodemarchief ter plaatse te kunnen geven, werd door de bevoegde overheid, het BCE van de gemeente Breda, besloten tot het laten uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf. Dit onderzoek werd uitgevoerd conform de daarvoor geldende richtlijnen.

Op grond van de achtergrondinformatie, waarbij met name de ligging op een lage dekzandrug waarop een esdek was gevormd doorslaggevend was, werd een middelhoge archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied geformuleerd.
Onduidelijk was in hoeverre de nieuwbouw uit de 50-er jaren en de recente sloop van deze woningen de waarde van het bodemarchief hebben beïnvloed.
Er werd één proefsleuf van 5 x 45 meter aangelegd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied. Het grote middeldeel van de proefsleuf was door de recente sloop tot in de top van de C-horizont verstoord. Ook in het zuidelijk deel was de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord, hier kon in het vlak nog juist de onderklant van een depressie worden waargenomen.
Het noordelijk deel van de proefsleuf was minder verstoord. Hier konden in het oostprofiel nog onverstoorde akkerlagen worden vastgesteld. Daaronder bevonden zich enkele greppels en spitsporen met een donkergrijze – donkerbruine – lichtgrijze zandige vulling. Deze greppels en spitsporen werden geïnterpreteerd als resten van ontginningsactiviteiten waarbij een waarschijnlijk nat heidegebied eerst werd ontwaterd en daarna als akker in gebruik werd genomen.
Er werd slechts een gering aantal vondsten geborgen, maar deze hadden geen daterende waarde.

Als geheel kreeg de geïdentificeerde vindplaats, de ontginningsactiviteiten in het noordelijk deel van de proefsleuf, een lage waardering. Door de grote mate van verstorende activiteiten was de gaafheid en conservering gering. Maar ook de zeldzaamheid, informatie- en ensemblewaarde van de vindplaats werd laag gescoord. Dit leidde tot de conclusie dat de vindplaats niet behoudenswaardig is en er werd daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.
Dit advies betreft uitdrukkelijk het onderhavige, westelijke deel van het plangebied. Voor het overige deel van het plangebied heeft dit echter geen implicaties.

9 Literatuur

Centrale Commissie van Deskundigen (CCvD) Archeologie 2006, *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.* Concept herziening versie 3.1. Gouda.

Genabeek, R. van 2005, *Archeologische specificaties.* Versie september 2005. Intern rapport. 's-Hertogenbosch.

Koot, C.W. & R. Berkvens (red.) 2004, *Bredase Akkers Eeuwenoud. 4000 jaar bewoningsgeschiedenis op de rand van zand en klei.* Rapportage Archeologische Monumentenzorg 102 – Erfgoedstudies Breda 1. Breda.

Kranendonk, P., P. van der Kroft, J. Lanzing & B. Meijlink (red.) 2006, *Witte vlekken ingekleurd. Archeologie in het tracé van de HSL.* Rapportage Archeologische Monumentenzorg 113. Amersfoort.

Leenders, K.A.H.W. 2006, *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda.* Breda.

Nuenen, F. van 2008a, *Breda-Prinsenbeek. Hoek Velsgoed-Beeksestraat. Archeologische begeleiding aanleg bouwput.* BAAC rapport 06.352 / Archeologische Rapporten Breda 58. 's-Hertogenbosch/Deventer.

Nuenen, F. van 2008b, *Breda-Prinsenbeek Park Overbos Archeologische begeleiding.* BAAC rapport 06.399 / Archeologische Rapporten Breda 16. 's-Hertogenbosch/Deventer.

Peters, E. & G. Sophie 2009, *Programma van Eisen Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda Inventariserend Veldonderzoek-Proeflseuven.* Programma van Eisen 2009/16 Versie 2. Breda.

Winter, J. de 2006, *Breda-Prinsenbeek. Beek-Velsgoed. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven.* BAAC rapport 06.251 / Erfgoedrapport Breda 38. 's-Hertogenbosch/Deventer.

Bijlagen

1 ■ Overzicht van geologische en archeologische perioden

2 ■ Sporenlijst

3 ■ Structurenlijst

4 ■ Vondstenlijst

Bijlage 1. Overzicht van geologische en archeologische perioden

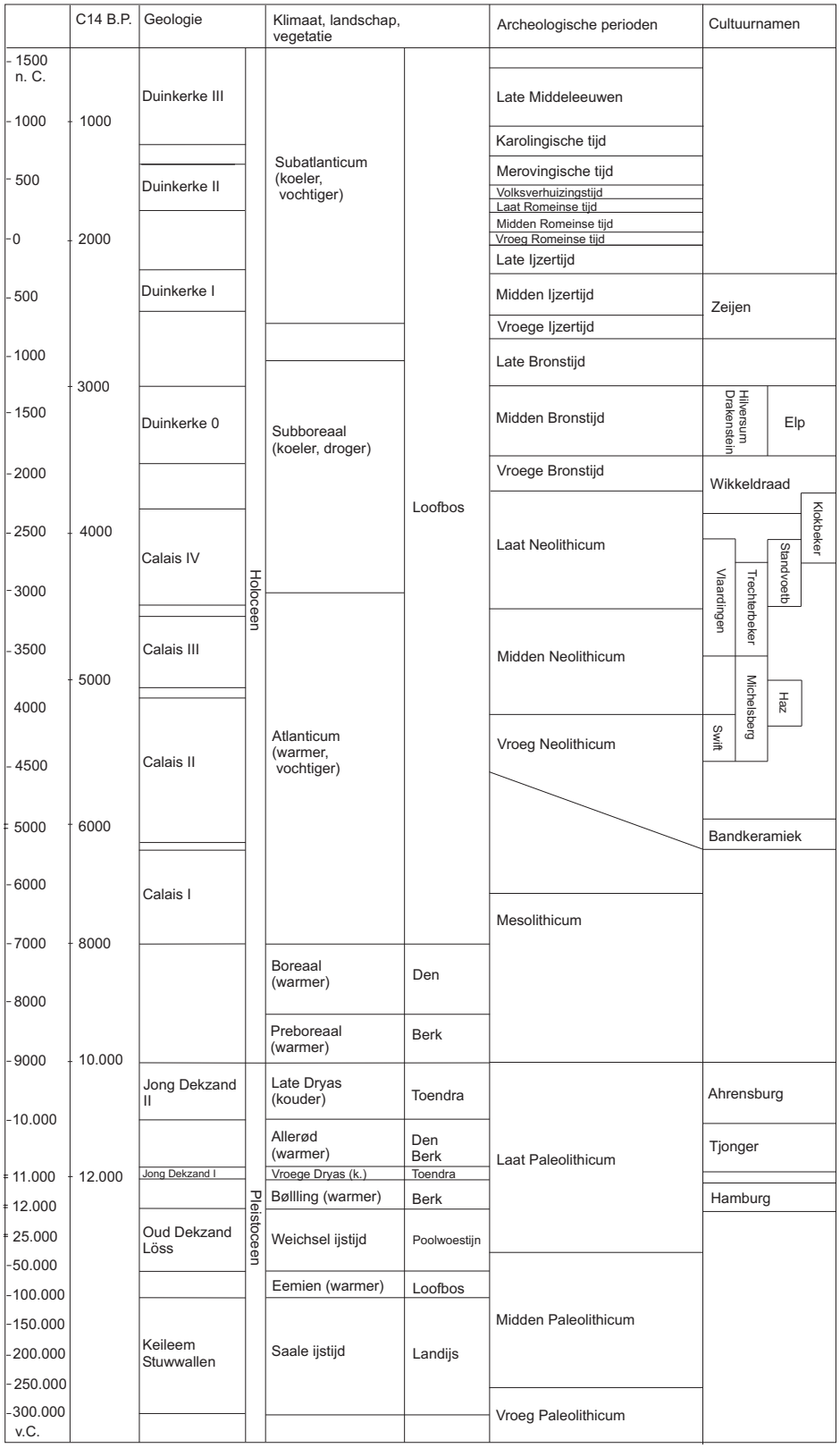

Bijlage 2. Sporenlijst

context	put	vlak	profiel	aard van spoor	structuur	vondst-nummers	periode	relaties
C1	1	1	A	sloot/greppel	GR01	2	nieuwe tijd	
C2	1	1	C	sloot/greppel	GR02		nieuwe tijd	
C3	1	1		sloot/greppel	GR02		nieuwe tijd	context 2 en 4
C4	1	1		sloot/greppel	GR02		nieuwe tijd	context 2 en 3
C5	1	1		depressie				
C6	1	1		ontginningssporen			nieuwe tijd	

Bijlage 3. Structurenlijst

structuur-nummer	aard van structuur	datering	spoor-nummers	vondst-nummer
GR01	greppel	nieuwe tijd	C1	1
GR02	greppels	nieuwe tijd	C2-C3-C54	

Bijlage 4. Vondstenlijst

volgnummer	werkput	vlak profiel	context	aantal keramiek (KER)	aantal bouwkeramiek (BKR)	aantal vuursteen (SVU)	aantal overig diversen	complexdatering	opmerkingen	vondstomstandigheden
1	1	1		1	0	1	0	nieuwe tijd	rood geglazuurd aardewerk; maaseitje	aanleg vlak 2 m
2	1	1	C1	1	1	0	1	nieuwe tijd	witbakkend aardewerk met groen glazuur; dakpan; sintel	aanleg vlak, uit spoor
3	1	1		1	0	0	0	late middeleeuwen	grijsbakkend aardewerk	aanleg vlak 35 m

BAAC
ONDERZOEKS- EN ADVIESBUREAU

Prinsenbeek-Gertrudisoord fase 2

Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven

BAAC rapport A-09.0277-2 december 2010

Archeologische Rapporten Breda 109

Auteur:

drs. J. de Winter

Status:
Definitief

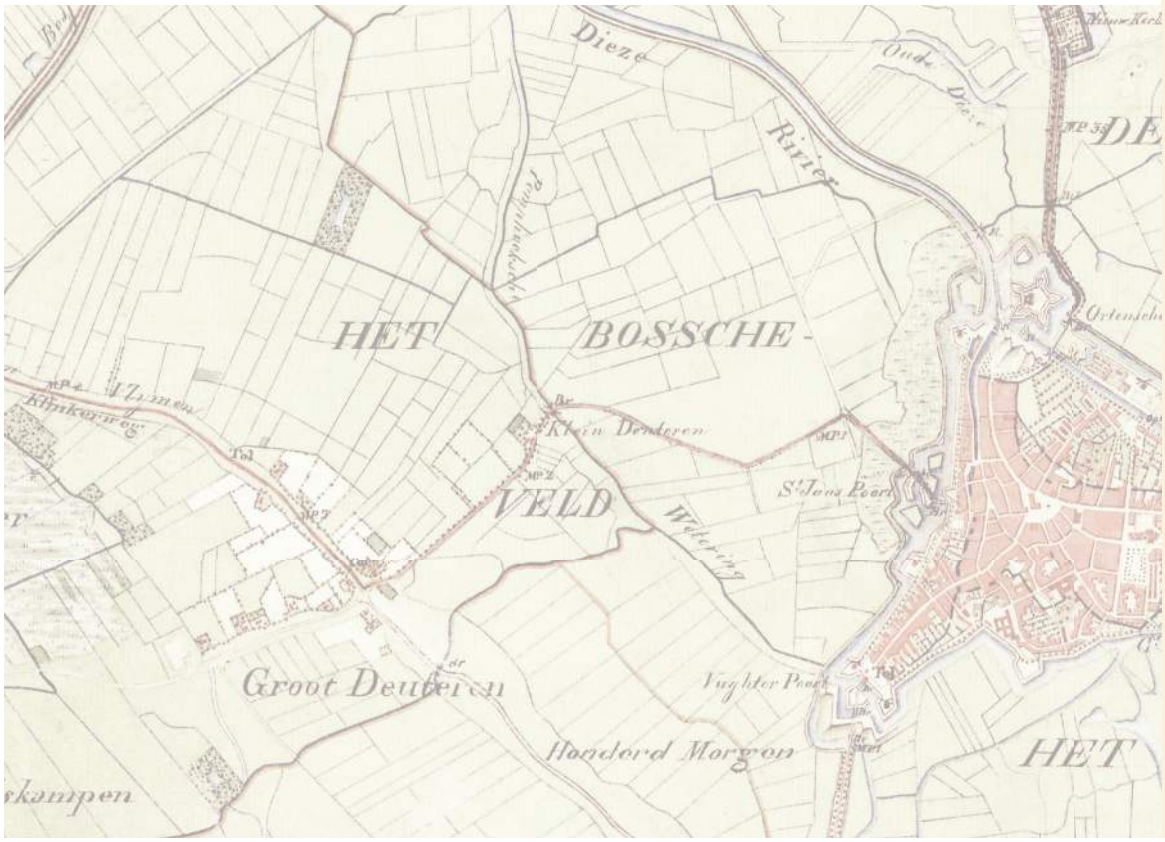

Colofon

ISSN:	1873-9350
Redactie:	drs. M.C. Brouwer
Tekst:	drs. J. de Winter
Veldwerk:	drs. P. Weterings
	drs. J. de Winter
Vondstdeterminatie:	drs. A.C. van de Venne
Tekeningen:	J. van Gestel

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BAAC bv, 's-Hertogenbosch / gemeente Breda / Woningcorporatie Laurentius

BAAC bv
onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

1 Inleiding 7
1.1 Algemeen 7
1.2 Administratieve gegevens 7

2 Landschappelijke, historische en archeologische achtergrond 9
2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond 9
2.2 Archeologische achtergrond 10
2.3 Historische achtergrond 11
2.4 Archeologische verwachting 11

3 Vraagstellingen 13

4 Werkwijze 15

5 Resultaten 17
5.1 Bodemopbouw 17
5.2 Sporen 18
5.3 Vondsten 18

6 Conclusie, waardering en advies 23
6.1 Conclusie 23
6.2 Waardering 24
6.3 Advies 25

7 Literatuur 27

Bijlage 1. Geologische en archeologische tijdvakken 29

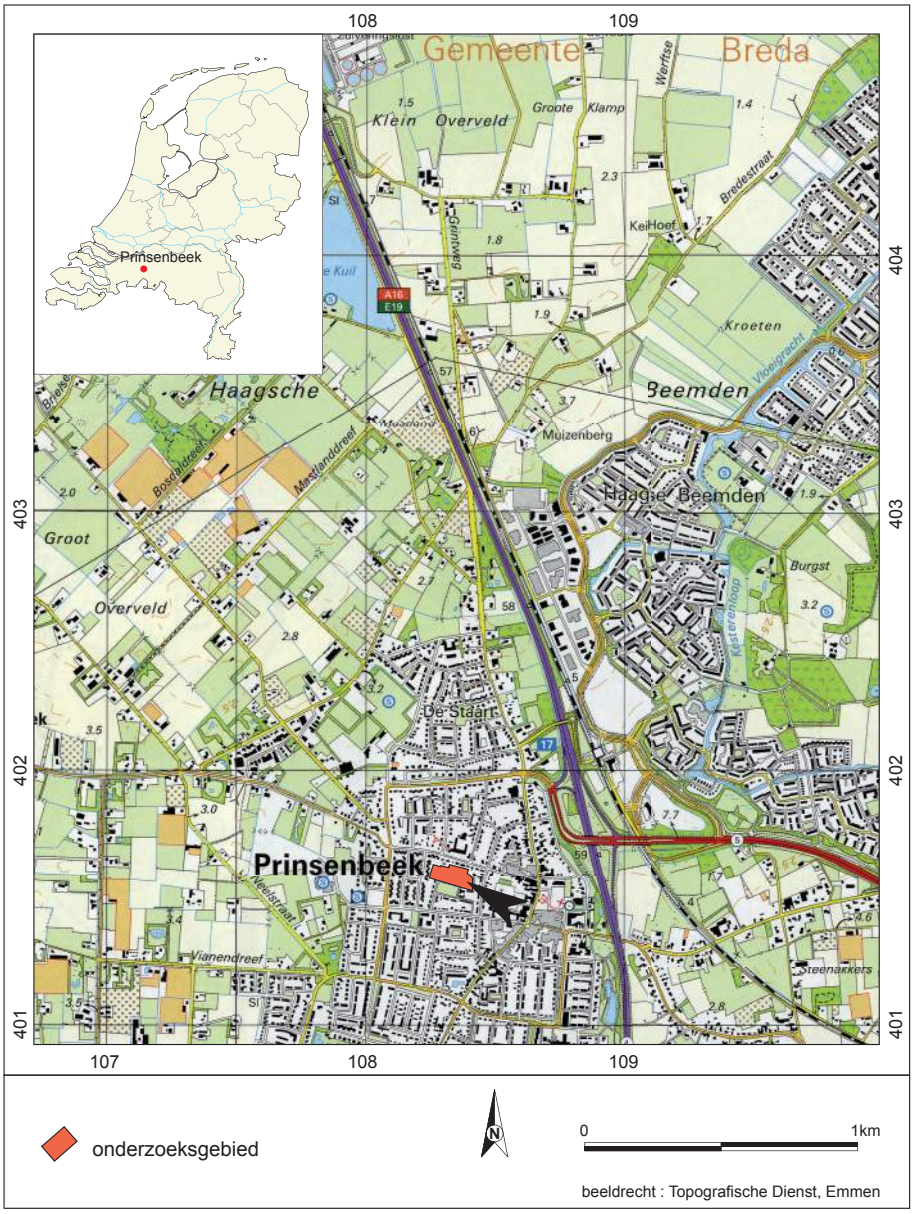

Afbeelding 1.1 Locatiekaart plangebied.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Aan de Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda, wordt nieuwbouw gerealiseerd. De huidige woningen worden gefaseerd gesloopt waarna, eveneens gefaseerd, nieuwe woningen, deels met halfverdiepte parkeergarage zullen worden gebouwd. Deze werkzaamheden gaan gepaard met bodemverstorende activiteiten die dieper zullen gaan dan 30 cm –mv.
In opdracht van woningcorporatie Laurentius is daarom door BAAC bv een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. In eerste instantie heeft een IVO-P eerste fase plaatsgevonden in het westelijk deel van het plangebied.[1] Op 13 september 2010 is het IVO-P tweede fase uitgevoerd in het noordelijk deel van het plangebied waarvan de resultaten hieronder beschreven zullen worden.

Het doel van het onderzoek was het toetsen van de archeologische verwachting van de gemeentelijke verwachtingenkaart die voor het plangebied is opgesteld. Daarnaast dienden aard, omvang en fysieke en inhoudelijke kwaliteit van eventuele resten of vindplaatsen te worden vastgesteld. Op basis van deze bevindingen kan een beslissing genomen worden over een eventueel vervolgonderzoek. Bevoegde overheid bij dit onderzoek is de gemeente Breda.

Het plangebied ligt ten westen van Breda, in de dorpskern van Prinsenbeek (afbeelding 1.1). Het terrein is deels bebouwd, deels bestraat en deels ingericht als plantsoen. Het wordt begrensd door de Gertrudisoord en de Julianastraat in het zuiden, de Gertrudisoord in het oosten, door de tuinen van de Kapelstraat in het noorden en door de tuinen van de percelen aan de Kerkewei in het westen. Het onderzoeksgebied van fase 2 bevindt zich ter hoogte van en parallel aan Gertrudisoord 6 tot 18.

1.2 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Breda
Plaats:	Prinsenbeek
Toponiem:	Gertrudisoord, fase 2
Datum onderzoek:	13 september 2010
BAAC projectnummer:	A-09.0277-2
Breda-projectcode:	BR-247-10

1 Van Nuenen 2010.

Coördinaten:	noord:	108.264/401.621 en 108.397/401.608
	zuid:	108.251/401.567 en 108.414/401.528
Oppervlakte plangebied:		10.283 m²
Onderzoeksmeldingsnummer:		42690
Onderzoeksnummer:		32493
Soort onderzoek:		IVO-P
Opdrachtgever:		Laurentius Postbus 2199 4800 CD Breda Tel.: 076-5644659 E-mail: info@laurentiuswonen.nl Contactpersoon: dhr. M. Horsten E-mail: M. Horsten@laurentiuswonen.nl
Bevoegde Overheid:		Gemeente Breda Bureau Cultureel Erfgoed Postbus 90156 4800RH Breda Tel.: 076-5299047 Fax: 076-5293505 Contactpersoon: drs. J. Hendriks e-mail: jpca.hendriks@breda.nl
Uitvoerder:		BAAC bv Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's-Hertogenbosch 073-6136219
Projectleider BAAC bv:		drs. J. de Winter Senior KNA-archeoloog j.dewinter@baac.nl
Bewaarplaats documentatie en vondsten:		Momenteel op het BAAC-kantoor te 's-Hertogenbosch; deze worden te zijner tijd overgedragen aan het archeologisch depot van Bureau Cultureel Erfgoed.

2 Landschappelijke, historische en archeologische achtergrond[2]

2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond

Het plangebied ligt op een lage dekzandrug, genaamd “Grote rug van Overveld”. Direct ten oosten ervan ligt een hoge dekzandrug die in oostelijke richting geleidelijk overgaat in het beekdal van de Bosloop.[3]
Vanwege de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom van Prinsenbeek is het op de bodemkaart en geomorfologische kaart niet gekarteerd. De meest nabij gelegen bodemkundige eenheden zijn laarpodzolgronden en hoge zwarte enkeerdgronden. Als deze eenheden worden doorgetrokken naar het plangebied is de verwachting dat zich hier zwarte enkeerdgronden bevinden. In geomorfologisch opzicht zijn dat de eenheden 3L5 (dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek) en 2M10 (laaggelegen vlakte van ten dele verspoelde dekzanden). In archeologisch opzicht zijn met name de hoge zwarte enkeerdgronden interessant. Op statistische gronden kan op dit soort bodems een hoge waarde van het bodemarchief verwacht worden.

2 Deze tekst is overgenomen uit Van Nuenen 2010.
3 Leenders 2006.
4 Deze afbeelding is overgenomen uit het PvE, kaartbijlage 6.

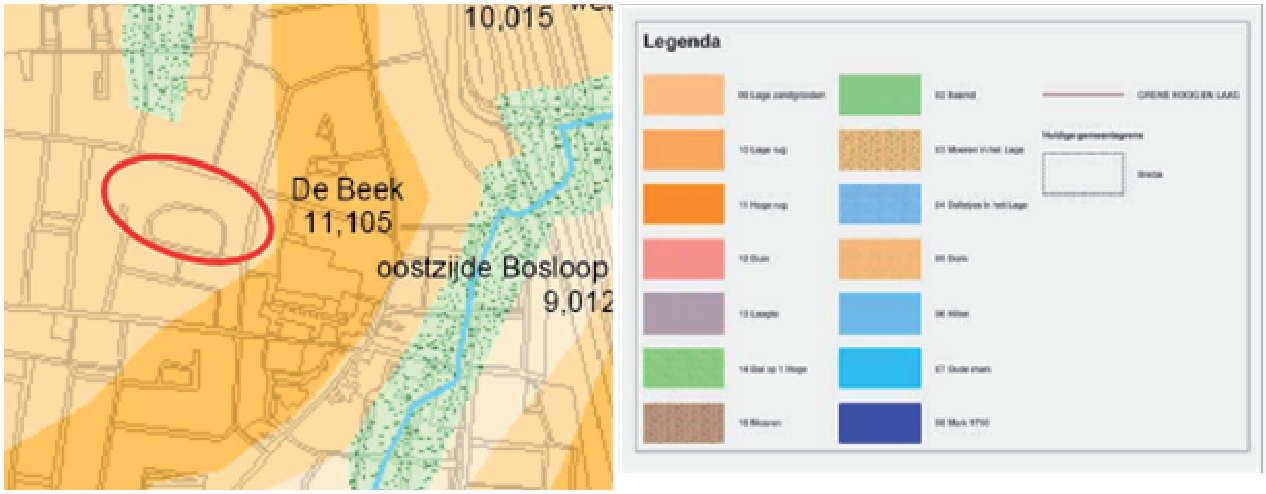

Afbeelding 2.1. Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied (plangebied in rood omcirkeld).[4]

2.2 Archeologische achtergrond

Bij grootschalig onderzoek te Breda-West, aan de oostzijde van de rijksweg A16, kon de nederzettingsdynamiek en het ontstaan van het cultuurlandschap worden bestudeerd.[5] Het is gebleken dat vooral de hoger gelegen en vruchtbare dekzandruggen vanaf de bronstijd tot aan de middeleeuwen intensief bewoond en gebruikt zijn geweest. Vanaf de negende eeuw na Chr. heeft deze bewoning zich verplaatst naar de randen van de vruchtbare delen van het landschap en zijn gehuchten ontstaan in de buurt van de lager gelegen gebieden.

Tijdens fase 1 van het archeologisch onderzoek is één proefsleuf van 5 x 45 meter aangelegd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied.[6] Het grote middendeel van de proefsleuf was door de recente sloop tot in de top van de C-horizont verstoord. Ook in het zuidelijk deel was de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord, hier kon in het vlak nog juist de onderkant van een depressie worden waargenomen. Het noordelijk deel van de proefsleuf was minder verstoord. Hier konden in het oostprofiel nog onverstoorde akkerlagen worden vastgesteld. Daaronder bevonden zich enkele greppels en spitsporen met een donkergrijze – donkerbruine – lichtgrijze zandige vulling. Deze greppels en spitsporen werden geïnterpreteerd als resten van ontginningsactiviteiten waarbij een waarschijnlijk nat heidegebied eerst werd ontwaterd en daarna als akker in gebruik werd genomen.
Er werd slechts een gering aantal vondsten geborgen, deze hadden geen daterende waarde.

Uit het plangebied zelf zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. Wel zijn er in de directe omgeving diverse onderzoeken uitgevoerd. In de kern van Prinsenbeek zijn op de hoek van de Beeksestraat en Velsgoed, in het kader van nieuwbouw, een proefsleuvenonderzoek en een archeologische begeleiding uitgevoerd (BR-130-06, Archis-code 18694 en 19741).[7] Bij het inventariserend veldonderzoek werd vastgesteld dat het grootste gedeelte van het bouwterrein was verstoord. Het meest opmerkelijke spoor was een forse sloot met een afgeronde haakse bocht. Bij de archeologische begeleiding van de aanleg van de bouwput werd een stenen waterput gedocumenteerd die op basis van de vondsten in de vulling een jonge (twintigste eeuwse) datering kreeg. Daaronder was nog het onderste gedeelte van een plaggenput aanwezig, die op een houten karrenwiel was gefundeerd. Door het ontbreken van vondsten kon deze plaggenput niet gedateerd worden. Deze locatie ligt circa 400 meter ten noordoosten van het plangebied.
Circa 700 meter ten zuidoosten van het plangebied werd een archeologische begeleiding uitgevoerd bij de herinrichting van het park Overbos, tussen de Rijksweg A16 en de kom van Prinsenbeek (BR-106-06, Archis-code 24277).[8] De belangrijkste vindplaats betrof een deel van een boerenerf uit de twaalfde eeuw na Chr. Hiervan werd onder andere een deel van een huisplattegrond aangetroffen. Tevens konden enkele bijgebouwtjes in de vorm van spiekers worden vastgesteld. De overige vindplaatsen, bestaande uit greppels, kuilen en een concentratie van paalsporen, konden door gebrek aan vondstmateriaal niet worden gedateerd.

5 Koot & Berkvens 2004; Kranendonk et al. 2006.
6 Van Nuenen 2010, 27.
7 De Winter 2006 (IVO-P); Van Nuenen 2008a (AB).
8 Van Nuenen 2008b.

2.3 Historische achtergrond

Het onderzoeksgebied Gertrudisoord ligt in het gesloten akkercomplex De Beek, waarbij de bewoning zich rond 1840 vooral langs de randen van de akkers concentreerde. Voor het onderzoeksgebied is rond die periode geen bewoning bekend, wel lagen er meerdere gehuchten in de nabijheid. Ten oosten lag het gehucht De Beek, ten noordwesten het gehucht Begin Brielse Dreef en ten zuidwesten het gehucht Tuintjes. Op de Gertrudisoord en Julianalaan wordt de Gertrudishegge geprojecteerd. Deze hegge geeft de locatie aan van het wandelpad van de heilige Gertrudis van de Sint Gertrudiskapel op Overveld naar de Gertrudiskapel op De Beek. De oorsprong van dit verhaal van negentiende eeuwse volksdevotie is niet duidelijk.
Verschillende wegen rondom het onderzoeksgebied kunnen geassocieerd worden met uitvalswegen naar de heidegebieden in de omgeving. In 1650 lag het heidegebied Beekse Heide ten westen van het onderzoeksgebied, waarvan delen pas in de achttiende en negentiende eeuw zijn ontgonnen.
Lange tijd daarna nog bleef het gebied in gebruik als bouwland. De huidige bebouwing dateert van eind jaren vijftig van de vorige eeuw.

2.4 Archeologische verwachting

Op grond van het bovenstaande kan voor het plangebied een middelhoge tot hoge archeologische verwachting worden geformuleerd. Deze verwachting is voornamelijk gebaseerd op de aanwezigheid van een (lage) dekzandrug in combinatie met een hoge zwarte enkeerdgrond. Er is mogelijk een akkerlaag aanwezig die eventueel aanwezige sporen heeft afgedekt, waardoor bewoningssporen verwacht kunnen worden van het paleolithicum tot de late middeleeuwen / nieuwe tijd. Op grond van de bestaande gegevens kan deze verwachting echter niet nader worden gespecificeerd.

3 Vraagstellingen

Het onderzoek wordt ingekaderd in het, op basis van het grootschalig onderzoek in Breda-West, gevormde beeld van de ontwikkeling van de landelijke bewoning. In het kort is het achterliggend doel van dit onderzoek het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

Voor het huidige onderzoek beperken we ons echter tot de gebiedsgerichte vraagstellingen:

1. Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
2. Zijn er sporen uit (het neolithicum) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
3. Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
4. Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
5. Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd?
6. Is er bebouwing aanwezig geweest?
7. Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
8. Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit, van de aangetroffen sporen?
9. Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Bij het onderzoek worden de onderzoeksvragen, die gerelateerd zijn aan de Lokale Onderzoeks Agenda Breda (LOAB), richtinggevend gesteld. Gezien de geringe resultaten van het onderhavige onderzoek wordt hier niet nader op de LOAB ingegaan.

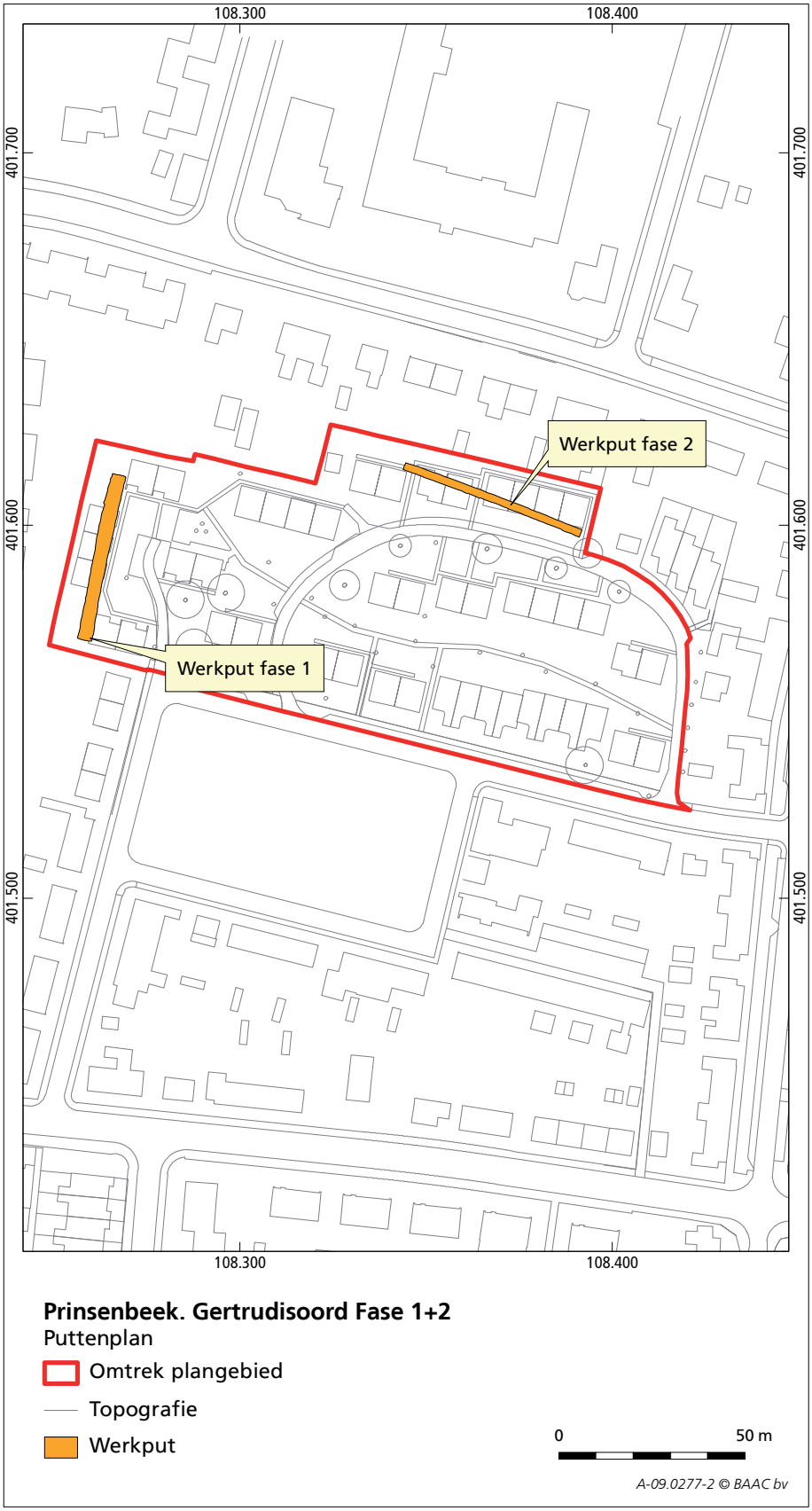

Afbeelding 4.1 Puttenplan

4 Werkwijze

De tweede fase van het archeologisch onderzoek bestaat uit één proefsleuf, werkput 1, die is aangelegd conform het PvE in het noordelijk deel van het plangebied. De afmetingen van de min of meer oost-west georiënteerde sleuf zijn 50 x 2 m. De breedte van de proefsleuf is in fase 2 in overleg tussen opdrachtgever en bevoegde overheid veranderd in 2 m (oorspronkelijk 4 m). De reden hiervoor is dat er tussen de bebouwing en kabels- en leidingenzone maar beperkt ruimte was.

Met een machine met gladde bak is laagsgewijs verdiept tot op het niveau van de natuurlijke ondergrond, de C-horizont, en met de hand bijgeschaafd. Het vlak en de stort zijn met een metaaldetector afgezocht. Van de werkput is het vlak gefotografeerd, is een vlaktekening (schaal 1:50) gemaakt en zijn de NAP-hoogtes van zowel het vlak als het maaiveld om de 5 m genomen. Profielkolommen zijn om de 15 m opgenomen. Alle profielen zijn gefotografeerd, getekend op schaal 1:20 en beschreven. De profiellagen zijn doorzocht op vondstmateriaal. De enkele sporen zijn gecoupeerd en indien relevant gedocumenteerd en afgewerkt.
Vondsten zijn verzameld bij het aanleggen van het vlak, het schaven en het couperen/doorspitten van sporen. Vondsten die niet uit sporen afkomstig zijn, zijn in vakken van 2 x 5 m verzameld. Eventuele stortvondsten zijn per werkput verzameld en onder één vondstnummer geregistreerd. Monsters zijn niet genomen.

Het inventariserende veldonderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse
Archeologie (KNA 3.1). De opgravingsdocumentatie bevindt zich momenteel bij de BAAC-vestiging te ’s-Hertogenbosch. Te zijner tijd zal deze worden overgedragen aan het archeologisch depot van Bureau Cultureel Erfgoed te Breda.

5 Resultaten

5.1 Bodemopbouw

Tijdens de aanleg van het vlak en bij bestudering van de vier profielen kwam naar voren dat een groot deel van de bodem verstoord is door de bouw en sloop van de voormalige woningen uit de jaren vijftig. In het oosten, bleek echter de bodemopbouw nog redelijk intact (profiel 1). Hier bevond zich op de natuurlijke ondergrond (laag 3) een donkergrijze akkerlaag (laag 2), afgedekt door een recente bouwvoor (laag 1). Tien meter ten westen van het profiel werden bij de aanleg van het vlak uit de akkerlaag drie fragmenten aardewerk gevonden die dateren in de periode tussen 1400 en 1700, late middeleeuwen B en nieuwe tijd A. Een zelfde datering van de akkerlaag ligt dan voorhanden.

Afbeelding 5.1.Bodem-opbouw in het onderzoeks-gebied, profiel 1.

5.2 Sporen

Er zijn drie spoornummers uitgedeeld, spoor 1, 2 en 3 (afbeelding 5.2). Spoor 1 betreft de natuurlijke ondergrond, spoor 2 en 3 zijn twee smalle, noord-zuid georiënteerde greppels. De greppels zijn in het vlak nog 35 tot 50 cm breed en zijn ongeveer 20 cm diep. De vulling van de greppels bestaat uit geel, bruin, grijs en bruingrijs zand. De greppels kunnen bij gebrek aan vondstmateriaal niet nauwkeurig gedateerd worden. Gezien de ligging onder de akkerlaag uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd en de vulling, kan gedacht worden aan een datering in de late middeleeuwen-nieuwe tijd. Op het minuutplan van 1832 staan de greppels niet aangegeven, wat zou kunnen betekenen dat ze van vóór de negentiende eeuw dateren (afbeelding 5.3). Vermoedelijk zijn de greppels bij de ontginning van het terrein gegraven.
Naast deze sporen zijn recente verstoringen en enkele natuurlijke sporen aangetroffen.

Spoornummer	Aard	Datering	Opmerkingen
1	C-horizont	-	
2	Greppel	Late middeleeuwen- nieuwe tijd	
3	Greppel	Late middeleeuwen- nieuwe tijd	

Tabel 5.1 Sporenlijst.

5.3 Vondsten

Er is één vondstnummer uitgeschreven, vondstnummer 1 met daarin drie fragmenten aardewerk. Het aardewerk is bij de aanleg van het vlak aangetroffen en komt uit de bovenliggende akkerlaag. Het gaat om een fragment roodbakkend aardewerk en een fragment grijs steengoed met engobe en zoutglazuur die gedateerd kunnen worden tussen 1400 en 1600, en een fragment grijs steengoed met zoutglazuur uit de periode tussen 1500 en 1700.

Vondstnummer	Materiaal	Fragment	Soort	Oppervlaktebehandeling	Herkomstgebied	Datering
1	KER	1 wand	Roodbakkend			1400-1600
1	KER	1 wand	Grijs steengoed	Engobe en zoutglazuur	Frechen	1400-1600
1	KER	1 wand	Grijs steengoed	Zoutglazuur	Langerwehe of Aken	1500-1700

Tabel 5.2 Vondstenlijst.

Afbeelding 5.2 Alle sporenkaart.

Afbeelding 5.3 Alle sporenkaart geprojecteerd op de minuut van 1832.

6 Conclusie, waardering en advies

6.1 Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat een deel van de bodemopbouw verstoord is door de bouw en sloop van de voormalige huizen aan de Gertrudisoord 6-18. De natuurlijke ondergrond was nog wel intact, afgezien van een enkel spoor van een tandenbak. Op twee smalle ontginningsgreppels uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd na zijn geen andere antropogene sporen aangetroffen. Het vondstmateriaal bestaat uit een fragment roodbakkend aardewerk en twee scherven grijs steengoed die dateren uit de late middeleeuwen en het begin van de nieuwe tijd.

Beantwoording van de onderzoeksvragen:

1. Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
Nee, er zijn geen sporen uit het paleolithicum aangetroffen.

2. Zijn er sporen uit (het neolithicum) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
Nee, er zijn geen sporen uit (het neolithicum) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aangetroffen.

3. Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
Er is geen sprake van middeleeuwse bewoning. Vermoedelijk was het terrein in de (late) middeleeuwen in gebruik als akkerland.

4. Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
Er zijn twee ontginningsgreppels aangetroffen.

5. Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd?
Nee, er zijn geen sporen uit de Spaanse tijd aangetroffen.

6. Is er bebouwing aanwezig geweest?
Nee, er is geen bebouwing aanwezig geweest.

7. Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
Er zijn geen andere (bewonings) sporen aangetroffen.

8. Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit, van de aangetroffen sporen?

De twee greppels zijn vermoedelijk gegraven bij de ontginning van het gebied in de late middeleeuwen- nieuwe tijd. De greppels lopen in zowel noordelijke als zuidelijke richting door. Een begrenzing is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen. De greppels zijn onder de akkerlaag goed geconserveerd.

9. Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?
Zie onderstaande paragraaf.

6.2 Waardering

Hieronder volgt de waardering van de vindplaats die is aangetroffen in het onderzoeksgebied, bestaande uit twee ontginningsgreppels.

Beleving
De twee criteria die de KNA voor de belevingswaarde van een vindplaats stelt hebben vooral betrekking op zichtbare monumenten. Omdat deze in het onderzoeksgebied niet aanwezig zijn is op deze twee punten niet gescoord.

Fysieke kwaliteit
De fysieke kwaliteit van een vindplaats wordt door twee criteria bepaald: gaafheid en conservering.
Het terrein is verstoord tot op maximaal 70 cm beneden maaiveld. Daaronder is de natuurlijke ondergrond (C-horizont) grotendeels intact. De gaafheid scoort midden. De vondsten bestaan uit aardewerk die goed geconserveerd zijn waardoor conservering hoog scoort.

Inhoudelijke criteria
Waardering op inhoudelijke criteria bestaat uit vier subcriteria: zeldzaamheid, informatiewaarde ensemblewaarde en representativiteit. Ontginningsgreppels worden regelmatig aangetroffen, waardoor zeldzaamheid laag scoort.
De sporen geven slecht zeer beperkte informatie over de ontwikkeling. Informatiewaarde scoort daarom ook laag. De greppels hebben een lage ensemblewaarde aangezien zo vaak ontginningsgreppels worden aangetroffen dat hieraan geen meerwaarde gegeven kan worden. De representativiteit van de vindplaats is niet van toepassing.

Archeologische waarderingstabel volgens KNA 3.1				
Waarden	**Criteria**	**Scores**		
		Laag	*Midden*	*Hoog*
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		x	
	Conservering			x
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	x		
	Informatiewaarde	x		
	Ensemblewaarde	x		
	Representativiteit	Niet van toepassing		

Tabel 6.1 Waardering van de archeologische resten.

6.3 Advies

Op grond van bovenstaande waardering acht BAAC bv de vindplaats, voor zover die binnen het onderzoeksgebied ligt, niet behoudenswaardig. Door BAAC bv wordt geadviseerd het deel dat fase 2 van het plangebied omsluit vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Let op: dit is slechts een selectieadvies. Het selectieadvies is gebaseerd op archeologische gronden. Het is aan burgemeester en wethouders van de betrokken gemeente om dit om te zetten in een selectiebesluit. Bij dit selectiebesluit kunnen andere dan archeologische motieven een rol spelen. Pas nadat er een selectiebesluit genomen is kunnen eventuele bodemverstorende activiteiten uitgevoerd worden.

7 Literatuur

Koot, C.W. & R. Berkvens (red.), 2004: *Bredase Akkers Eeuwenoud. 4000 jaar bewoningsgeschiedenis op de rand van zand en klei*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg 102 – Erfgoedstudies Breda 1, Breda.

Kranendonk, P., P. van der Kroft, J. Lanzing & B. Meijlink (red.), 2006: *Witte vlekken ingekleurd. Archeologie in het tracé van de HSL*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg 113, Amersfoort.

Leenders, K.A.H.W., 2006: *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Nuenen, F. van, 2010: *Breda-Prinsenbeek plangebied Gertrudisoord, inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf, fase 1 (BR-247-09)*, BAAC-rapport A-09.0277, 's-Hertogenbosch.

Nuenen, F. van, 2008a: Breda-*Prinsenbeek. Hoek Velsgoed-Beeksestraat. Archeologische begeleiding aanleg bouwput*, BAAC-rapport 06.352 / Archeologische Rapporten Breda 58, 's-Hertogenbosch.

Nuenen, F. van, 2008b: *Breda-Prinsenbeek Park Overbos Archeologische begeleiding*, BAAC-rapport 06.399 / Archeologische Rapporten Breda 16, 's-Hertogenbosch.

Peters, E. & G. Sophie, 2009: *Programma van Eisen Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven*. Programma van Eisen 2009/16 Versie 2, Breda.

Winter, J. de, 2006: *Breda-Prinsenbeek. Beek-Velsgoed. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven*, BAAC-rapport 06.251 / Erfgoedrapport Breda 38, 's-Hertogenbosch.

Geraadpleegde kaarten:

www.watwaswaar.nl

Bijlage 1. Geologische en archeologische tijdvakken

Cal. jaren v/n Chr.	^{14}C jaren	Chronostratigrafie				Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Holoceen	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger		Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
1500								Middeleeuwen
450						Vb1		Romeinse tijd
0								
12						Va		IJzertijd
800								
815	2650		Midden	Subboreaal koeler droger		IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	Bronstijd
2000						IVa		Neolithicum
3755	5000			Atlanticum warm vochtig		III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	
4900								
5300								Mesolithicum
7020	8000		Vroeg	Boreaal warmer		II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	
8240	9000			Preboreaal warmer		I	eerst berk en later den overheersend	
8800								
11.755	10.150	Laat-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
12.745	10.800				Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen	
13.675	11.800				Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	
14.025	12.000				Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
15.700	13.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	
35.000								Midden-Paleolithicum
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	
115.000				Eemien (warme periode)			loofbos	
130.000		Midden-Pleistoceen		Saalien (ijstijd)				
300.000								Vroeg-Paleolithicum

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Gemeente Breda
Ruimtelijke Ontwikkeling
Bureau Cultureel Erfgoed

ErfgoedBesluit 2010-03

Selectiebesluit archeologie
Gertrudisoord te Prinsenbeek (fase 1)

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Aanvrager	Marc Horsten	Laurentius	06-04-2009	
Opsteller(s)	Erik Peters	Bureau Cultureel Erfgoed, Ruimtelijke Ontwikkeling	10-02-2010	
Controle BCE	Johan Hendriks	Bureau Cultureel Erfgoed, Ruimtelijke Ontwikkeling	11-02-2010	

1. Inleiding
De voorgenomen herontwikkeling van het plangebied, waarbij de bestaande grondgebonden woningen worden gesloopt en waarbij nieuwe grondgebonden woningen en een gebouw met gestapelde woningen met half verdiepte parkeergarage worden gebouwd zal gepaard gaan met bodemverstorende werkzaamheden. Deze herontwikkeling zal in fases (kaartbijlage 2) worden uitgevoerd. Het PvE (2009/16) is geschreven voor alle fasen, maar dit selectiebesluit heeft alleen betrekking op fase 1 omdat er alleen voor dit deel door BAAC bv is een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd in september 2009.

1.1 Het plangebied
Het plangebied ligt aan de Gertrudisoord, in de dorpskern van Prinsenbeek, gemeente Breda, ten noordwesten van het centrum van Breda. Het terrein is thans deels bebouwd, deels bestraat en deels ingericht als plantsoen. Het plangebied wordt begrensd door de Gertrudisoord en Julianalaan in het zuiden, de Gertrudisoord in het oosten, door de tuinen van percelen aan de Kapelstraat in het noorden en door tuinen van percelen aan de Kerkewei in het westen. In hoeverre de bouw van de bestaande panden sporen uit voorgaande perioden in de bodem hebben verstoord, is niet bekend.

1.2 Aard van de bedreiging
Het plangebied ligt in een zone van hoge archeologische verwachting op de Archeologische Beleidskaart Breda. Door de nieuwbouw wordt de ondergrond geroerd. Het was dan ook van belang de archeologische verwachting nader te toetsen en eventueel aan te treffen archeologische sporen en vondsten in kaart te brengen.

2. Archeologisch onderzoek
Door BAAC bv is in het plangebied (fase 1) een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de aanwezigheid en aard van eventuele archeologische relicten. Op basis van dit onderzoek wordt door het bevoegd gezag, de gemeente Breda, besloten of verder (voor)onderzoek op de onderzoekslocatie noodzakelijk en verantwoord is. Dit zogenaamde selectiebesluit wordt hier nader beschreven.

2.1 Vooronderzoek
Doel van het archeologisch onderzoek is om op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te krijgen in de aanwezigheid van archeologische relicten in het plangebied (fase 1). Het archeologisch onderzoek bestond uit een waarderend onderzoek van het onderzoeksgebied, waarbij onder andere de aard, de omvang en de datering van de aanwezige sporen wordt vastgesteld. In het plangebied is een proefsleuf aangelegd (kaartbijlage 4). In totaal is 180 m^2 onderzocht, conform het programma van eisen 2009/16 (fase 1) (kaartbijlage 3).

2.2 Resultaten onderzoek
Er is een proefsleuf van 4 X45 m meter aangelegd in het westelijk deel van het plangebied. Het grote middendeel van de proefsleuf was door de recente sloop tot in de top van de C-horizont verstoord. Ook in het zuidelijke deel was de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord, hier kon in het vlak nog juist de onderkant van een depressie worden waargenomen. Het noordelijk deel van de proefsleuf was minder verstoord. Hier konden in het oost-profiel nog onverstoorde akkerlagen worden vastgesteld. Daaronder bevonden zich enkele greppels en spit-sporen met een donkergrijze – donkerbruine – lichtgrijze zandige vulling. Deze greppels en spit-sporen werden geïnterpreteerd als resten van ontginningsactiviteiten waarbij een waarschijnlijk nat heidegebied eerst werd ontwaterd en daarna als akker in gebruik werd genomen. Er werd slechts een gering aantal vondsten geborgen, maar deze hadden geen daterende waarde.

2.3 Waardering van de aangetroffen vindplaatsen
Het plangebied wordt niet als behoudenswaardig gewaardeerd door BAAC bv. Door de grote mate van verstorende activiteiten was de gaafheid en conservering gering. Maar de ook de zeldzaamheid, informatie- en ensemblewaarden van de vindplaats werd laag gescoord. Geadviseerd wordt om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Archeologische waarderingstabel Gertrudisoord Prinsenbeek, Gemeente Breda				
Waarden	**Criteria**	**Scores**		
		Hoog	*Midden*	*Laag*
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1
	Conservering			1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	n.v.t.		

3. Besluit gemeente Breda
In het archeologisch plangebied in het plangebied Gertrudisoord in de gemeente Breda zijn er geen behoudenswaardige archeologische sporen aangetroffen tijdens het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Het gebied wordt daarom vrijgegeven voor wat betreft archeologie. **Hierdoor is geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk binnen fase 1 van het plangebied.**

De directe omgeving van het plangebied kent onverminderd een hoge archeologische verwachting en dient bij voorgenomen bodemingrepen archeologisch onderzocht te worden. Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100 % garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze volgens de Monumentenwet 1988 binnen drie dagen te worden gemeld bij het Bureau Cultureel Erfgoed van de gemeente Breda.

Literatuur
Van Nuenen, F., 2009, *Breda-Prinsenbeek; Plangebied Gertrudisoord; Inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf, fase 1 (BR247-09)* BAAC Rapport A-09.0277/Archeologische Rapporten Breda 109. ’s-Hertogenbosch: BAAC bv.

Peters, F.J.C., Sophie, G.J.A., 2009. *Programma van Eisen Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven Gemeente Breda* (Programma van Eisen 2009-16), Breda.

Kaartbijlage 1: Luchtfoto (2008) van het plangebied Gertrudisoord te Breda (plangebied in geel)

Kaartbijlage 2: Fasering herontwikkeling Gertrudisoord

Kaartbijlage 3: Concept Puttenplan met bijbehorende fases

Fase 1 → Groen: 45 x 4 m;
Fase 2 → Rood: 50 x 4 m;
Fase 3 → Blauw: 65 x 4 m; geel: 30 x 4 m; oranje: 20 x 4 m.

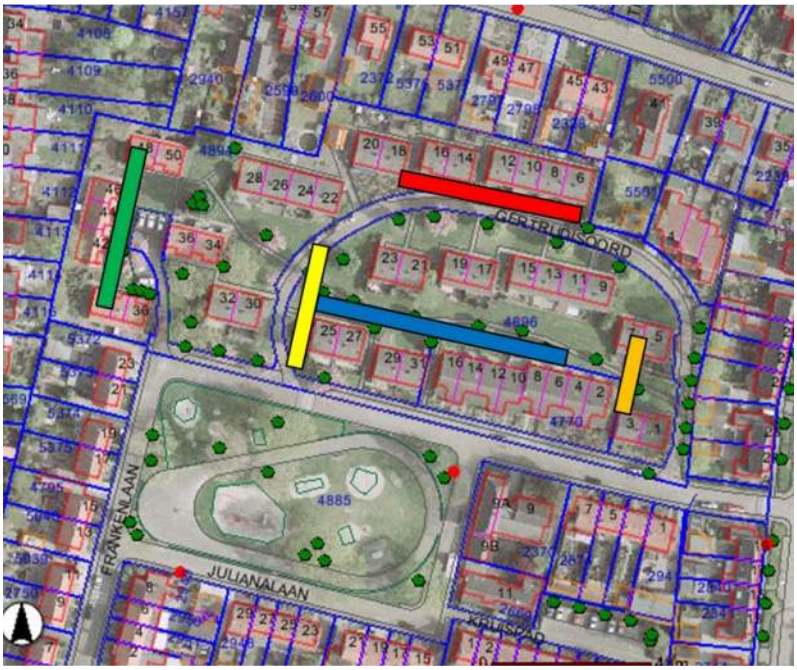

Kaartbijlage 4:Overzicht proefsleuf Gertrudisoord.

Gemeente Breda
Ruimtelijke Ontwikkeling
Bureau Cultureel Erfgoed

ErfgoedBesluit 2010-25

Selectiebesluit archeologie
Gertrudisoord te Prinsenbeek (fase 2)

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Aanvrager	Marc Horsten	Laurentius	06-04-2009	
Opsteller(s)	Marlous Craane Erik Peters	Bureau Cultureel Erfgoed, Ruimtelijke Ontwikkeling	10-11-2010	
Controle BCE	Johan Hendriks	Bureau Cultureel Erfgoed, Ruimtelijke Ontwikkeling	10 -11-2010	

1. Inleiding

De voorgenomen herontwikkeling van het plangebied, waarbij de bestaande grondgebonden woningen worden gesloopt en waarbij nieuwe grondgebonden woningen en een gebouw met gestapelde woningen met half verdiepte parkeergarage worden gebouwd zal gepaard gaan met bodemverstorende werkzaamheden. Deze herontwikkeling zal in fases (kaartbijlage 2) worden uitgevoerd. Het PvE (2009/16) is geschreven voor alle fasen, maar dit selectiebesluit heeft alleen betrekking op fase 2 omdat er alleen voor dit deel door BAAC bv is een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd in september 2010.

1.1 Het plangebied

Het plangebied ligt aan de Gertrudisoord, in de dorpskern van Prinsenbeek, gemeente Breda, ten noordwesten van het centrum van Breda. Het terrein is thans deels bebouwd, deels bestraat en deels ingericht als plantsoen. Het plangebied wordt begrensd door de Gertrudisoord en Julianalaan in het zuiden, de Gertrudisoord in het oosten, door de tuinen van percelen aan de Kapelstraat in het noorden en door tuinen van percelen aan de Kerkewei in het westen. In hoeverre de bouw van de bestaande panden sporen uit voorgaande perioden in de bodem hebben verstoord, is niet bekend.

1.2 Aard van de bedreiging

Het plangebied ligt in een zone van hoge en middelhoge archeologische verwachting op de beleidsadvieskaart Breda's erfgoed deel 1 Archeologie van de Gemeente Breda. Door de nieuwbouw wordt de ondergrond geroerd. Het was dan ook van belang de archeologische verwachting nader te toetsen en de eventueel aan te treffen archeologische sporen en vondsten in kaart te brengen.

2. Archeologisch onderzoek

Door BAAC bv is in het plangebied (fase 2) een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de aanwezigheid en aard van eventuele archeologische relicten. Op basis van dit onderzoek wordt door het bevoegd gezag, de gemeente Breda, besloten of verder (voor)onderzoek op de onderzoekslocatie noodzakelijk en verantwoord is. Dit zogenaamde selectiebesluit wordt hier nader beschreven.

2.1 Vooronderzoek

Doel van het archeologisch onderzoek is om op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te krijgen in de aanwezigheid van archeologische relicten in het plangebied (fase 2). Het archeologisch onderzoek bestond uit een waarderend onderzoek van het onderzoeksgebied, waarbij onder andere de aard, de omvang en de datering van de aanwezige sporen wordt vastgesteld. In het plangebied is een proefsleuf aangelegd (kaartbijlage 4). In totaal is 100 m^2 onderzocht (kaartbijlage 4). Vanwege de aanwezigheid van de openbare weg, nutsleidingen en riolering was het niet mogelijk de proefsleuf met de in het PvE vastgestelde breedte van 4m aan te leggen en is na overleg met bevoegd gezag en de opdrachtgever besloten een proefsleuf van 50m bij 2m aan te leggen.

2.2 Resultaten onderzoek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat een deel van de bodemopbouw verstoord is door de bouw en sloop van de voormalige huizen aan de Gertrudisoord 6-18. De natuurlijke ondergrond was nog wel intact, afgezien van een enkel spoor van een tandenbak. Op twee smalle ontginningsgreppels uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd na zijn geen andere antropogene sporen aangetroffen. Het vondstmateriaal bestaat uit een fragment roodbakkend aardewerk en twee scherven grijs steengoed die dateren uit de late middeleeuwen en het begin van de nieuwe tijd.

2.3 Waardering van de aangetroffen vindplaatsen

Het plangebied wordt niet als behoudenswaardig gewaardeerd door BAAC bv. Door de grote mate van verstorende activiteiten was de gaafheid en conservering gering. Maar de ook de zeldzaamheid, informatie- en ensemblewaarden van de vindplaats werd laag gescoord. Geadviseerd wordt om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Archeologische waarderingstabel Gertrudisoord Prinsenbeek, Gemeente Breda				
Waarden	**Criteria**	**Scores**		
		Hoog	*Midden*	*Laag*
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2	
	Conservering	3		
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	n.v.t.		

3. Besluit gemeente Breda

In het archeologisch plangebied in het plangebied Gertrudisoord in de gemeente Breda zijn er geen behoudenswaardige archeologische sporen aangetroffen tijdens het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Het gebied wordt daarom vrijgegeven voor wat betreft archeologie. **Hierdoor is geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk binnen fase 2 van het plangebied.**

De directe omgeving van het plangebied kent onverminderd een hoge archeologische verwachting en dient bij voorgenomen bodemingrepen archeologisch onderzocht te worden.

Fase 1 van het plangebied is al vrijgegeven voor wat betreft archeologie (erfgoedbesluit 2010-03). Het inventariserend veldonderzoek in het gebied van fase 3 dient nog uitgevoerd te worden.

Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100 % garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze volgens de Monumentenwet 1988 binnen drie dagen te worden gemeld bij het Bureau Cultureel Erfgoed van de gemeente Breda.

Literatuur

Craane, M.L., Peters, F.J.C., 2010, *Selectiebesluit archeologie Gertrudisoord te Prinsenbeek (fase 1).* Erfgoedbesluit 2010-03. Breda

De Winter, J., 2010, *Breda-Prinsenbeek; Plangebied Gertrudisoord; Inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf, fase 2 (BR247-10)* BAAC Rapport A-09.0277-2/Archeologische Rapporten Breda 109. 's-Hertogenbosch: BAAC bv.

Peters, F.J.C., Sophie, G.J.A., 2009. *Programma van Eisen Gertrudisoord te Prinsenbeek, gemeente Breda Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven Gemeente Breda* (Programma van Eisen 2009-16), Breda.

Kaartbijlage 1: Luchtfoto (2008) van het plangebied Gertrudisoord te Breda (plangebied in geel)

Kaartbijlage 2: Fasering herontwikkeling Gertrudisoord

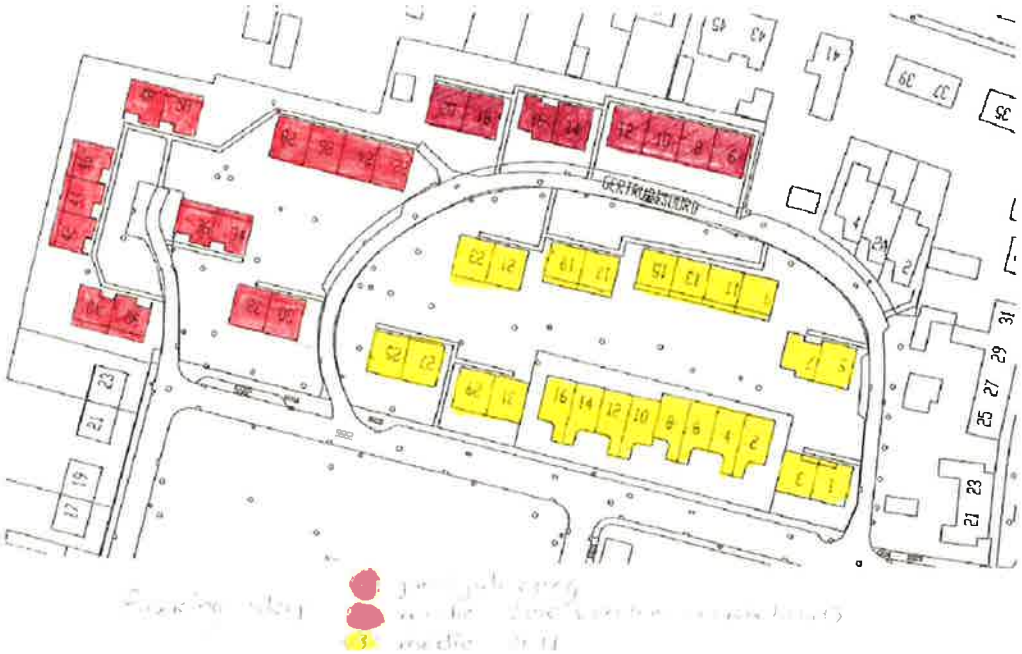

Kaartbijlage 3: Concept Puttenplan met bijbehorende fases uit PvE

Fase 1 → Groen: 45 x 4 m;
Fase 2 → Rood: 50 x 4 m;
Fase 3 → Blauw: 65 x 4 m; geel: 30 x 4 m; oranje: 20 x 4 m.

Kaartbijlage 4:Overzicht proefsleuf Gertrudisoord.

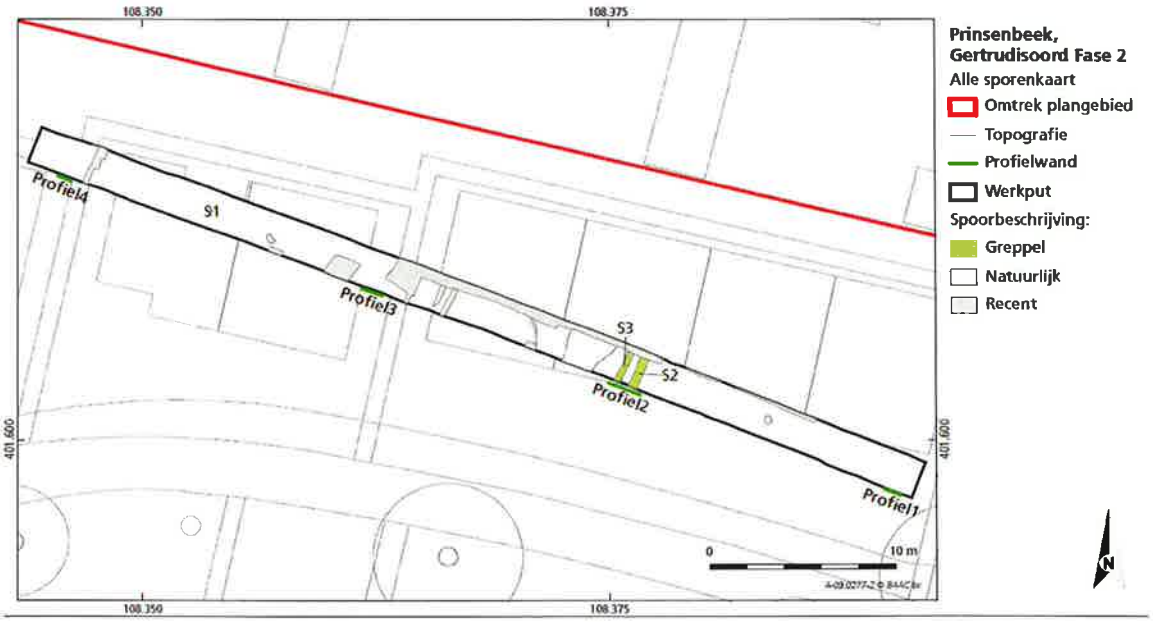
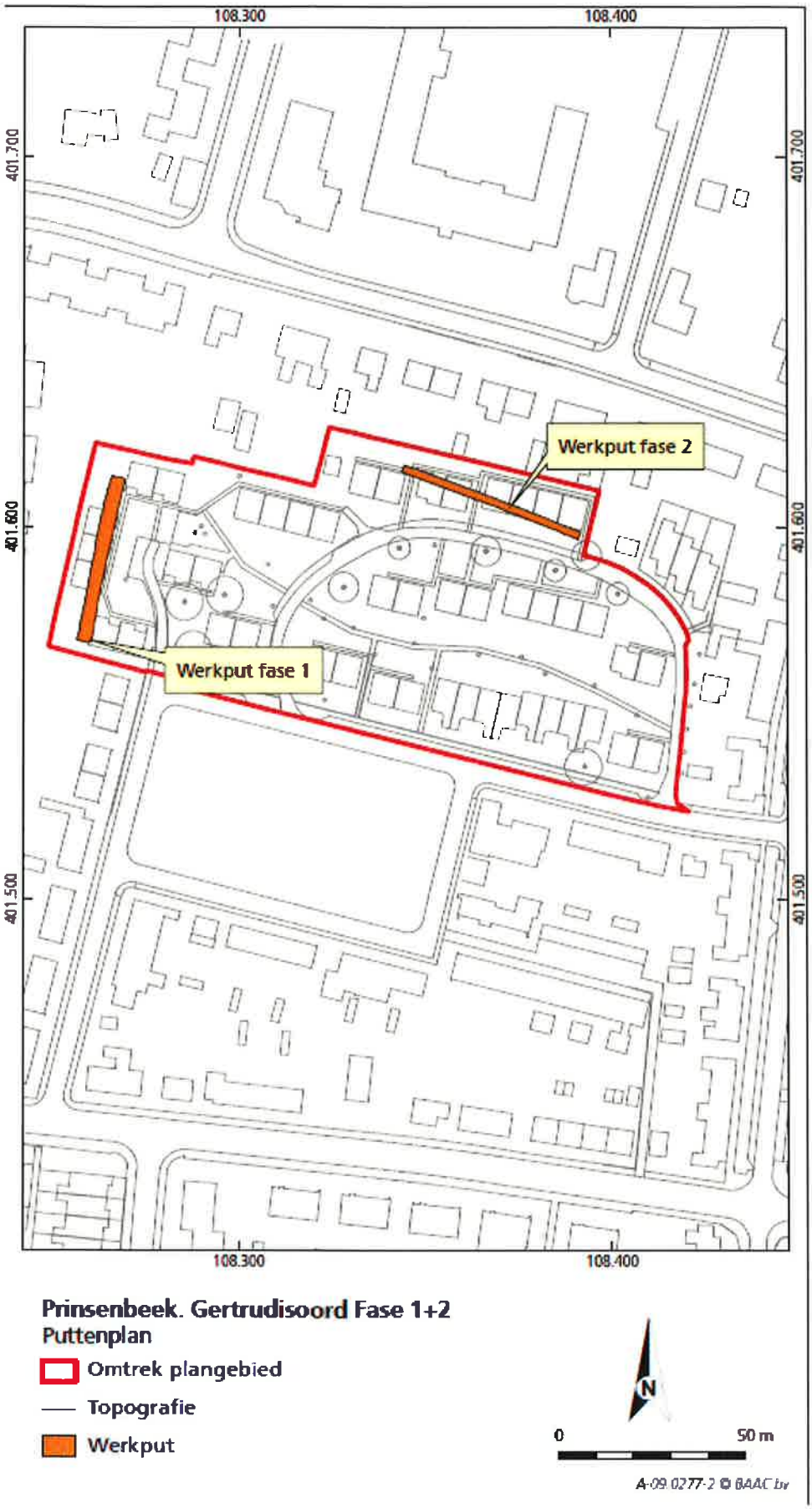
Kaartbijlage 5: Puttenplan fase 1 en 2